

PROJEKT

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

**GMINY
TERESZPOL**

NA LATA 2024-2030

OFICyna PROFILAKTYCZNA

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	4
Wprowadzenie.....	5
Metodologia opracowania strategii	8
Podstawy prawne.....	10
Spójność z dokumentami strategicznymi	13
Dokumenty krajowe.....	13
Dokumenty regionalne.....	14
Charakterystyka gminy Tereszpól.....	15
Położenie.....	15
Sytuacja demograficzna.....	16
Rynek pracy i sytuacja gospodarcza	18
Edukacja i wychowanie	21
Kultura i rekreacja	22
Opieka zdrowotna	23
Bezpieczeństwo publiczne	24
Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej	26
System pomocy społecznej.....	34
Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.....	39
Sytuacja społeczna gminy Tereszpól.....	40
Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej.....	40
Wsparcie osób z niepełnosprawnościami	46
Zdrowie psychiczne	50
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień.....	51
Przeciwdziałanie przemocy domowej.....	55
Aktywność i integracja społeczna seniorów.....	59
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu	63
Wsparcie osób z problemem ubóstwa.....	67

Część programowa.....	69
Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych	70
Kierunki rozwiązywania problemów społecznych.....	70
I. Usprawnienie systemu pomocy i wsparcia dla rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju kompetencji wychowawczych rodziców.	72
II. Zintegrowana polityka senioralna oraz wsparcie osób z niepełnosprawnościami.....	76
III. Zwiększenie skuteczności wsparcia mieszkańców w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.....	81
IV. Rozwój lokalnego systemu pomocy rodzinom uwikłanym w problem przemocy domowej.....	86
V. Promocja zdrowia psychicznego oraz dążenie do wzmacniania dobrostanu psychicznego mieszkańców.....	90
VI. Kompleksowe wsparcie i integrowanie ze środowiskiem lokalnym osób bezrobotnych, ubogich i wykluczonych społecznie.....	91
Ramy finansowe strategii	94
System wdrażania strategii.....	95
System aktualizacji strategii	96
Komunikacja społeczna i promocja strategii	97
Monitoring i ewaluacja.....	98
Wnioski i podsumowanie	104
Bibliografia	107
Spis rysunków, tabel i wykresów	109
Spis rysunków.....	109
Spis tabel.....	109
Spis wykresów	111

WYKAZ SKRÓTÓW

b.d. – brak danych

BDL GUS – Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

BP – Biblioteka Publiczna Gminy Teresopol

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Terespolu-Zaorendzie

IPiN – Instytut Psychiatrii i Neurologii

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

KP – Komisariat Policji w Józefowie

NGO (ang. *non-government organization*) – organizacja pozarządowa

NK – procedura „Niebieskie Karty”

OIK – Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Biłgoraju

ORE – Ośrodek Rozwoju Edukacji

OSP – Ochotnicza Straż Pożarna

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Biłgoraju

PES – Podmioty ekonomii społecznej

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PIK – Punkt Informacyjno-Konsultacyjny

pp. – punkt procentowy

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Biłgoraju

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Biłgoraju

PWD – placówka wsparcia dziennego

UG – Urząd Gminy Teresopol

ZI – Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej

WPROWADZENIE

Przemiany technologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe, które dokonały się w XX w. były przyczyną przeobrażeń w sferze życia społecznego i doprowadziły do zmiany starych i powstania nowych problemów społecznych. Problem społeczny określany jest jako niekorzystne dla społeczności zjawisko, zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów: dotyczy wielu osób w społeczności, ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy, jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domaga się rozwiązania i można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie¹. Wśród problemów społecznych występujących w polskiej rzeczywistości wymieniane są: alkoholizm, narkomania, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz wykluczenie społeczne. Jednym z instrumentów polityki społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które są ważnymi dokumentami odnoszącymi się do polityki społecznej, a odpowiednio przygotowane i wdrażane prowadzą do rozwiązania kluczowych problemów społecznych występujących na danym terytorium.

Konsekwencje pojawienia się wirusa SARS-CoV-2 i wywołanej przez niego choroby COVID-19 spowodowały konieczność zredefiniowania zaplanowanych działań. Skutki ekonomiczne, gospodarcze i społeczne pandemii będą dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej. W związku z tym pojawić się mogą nowe wyzwania dla polityki lokalnej, jak np. bezrobocie, które dotychczas nie stanowiło dotkliwego problemu na poziomie kraju, województwa jak i gminy. Uwydatniają się stare i pojawiają nowe ryzyka socjalne – na poziomie lokalnym można do nich zaliczyć kryzys gospodarczy skutkujący, m.in. poważnymi konsekwencjami dla rynku pracy, rozwarstwieniem społecznym pociągającym za sobą ryzyko wzrostu liczby osób wykluczonych

¹ Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*.

ze społeczeństwa, zwiększeniem skali ubóstwa, ujawnianiem się nowych konfliktów społecznych, wzrostem zachowań indywidualistycznych w miejsce zachowań wspólnotowych, wpływających negatywnie na jakość kapitału społecznego i więzi społecznych, czy problem organizacji i zarządzania czasem osób starszych. To tylko część z wielu negatywnych konsekwencji jakie może za sobą pociągać pandemia koronawirusa².

Obecnie polityka socjalna naszego kraju stoi przed kolejnym wyzwaniem, jakim jest konflikt rosyjsko-ukraiński i związany z nim napływ uchodźców. Migracje wojenne mogą mieć charakter długotrwały, co będzie wpływało bezpośrednio nie tylko na migrantów, ale całe społeczeństwo polskie i wymagało korekt polityk społecznych. Kryzys wywołany przez wojnę w Ukrainie musi skłonić Polskę do modernizacji systemu usług społecznych w sposób adekwatny do nowej sytuacji³.

Polityka społeczna w czasie kryzysu wymaga specjalnej uwagi i planowania, wykorzystując przy tym swoje instrumenty zarówno interwencyjne – w perspektywie krótkoterminowej, jak i w okresie długoterminowym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpól na lata 2024-2030 jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki działań mające na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Gminy. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe zadania służące przeciwdziałaniu tym problemom, a także zakładane rezultaty. Strategia jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego zwiększającego efektywność podejmowanych działań. Jej wdrażanie odbywa się poprzez szereg działań związanych z realizacją planów strategicznych.

² N. G. Pikuta, M. Grewiński, E. Zdebska, W. Glanc, *Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa*, Kraków 2020, s. 9-16.

³ E. Bendyk, P. Buras, *Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie Zadania na nowy czas*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022, s. 1-7.

Strategia służyć będzie osiągnięciu zaplanowanych celów, wraz ze szczegółowym określeniem sposobów dojścia do poprawy sytuacji społecznej w wybranych obszarach. W związku z tym, że rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, lokalna polityka społeczna wymaga od jej realizatorów strategicznego podejścia. Planowanie strategiczne, polegające na podejmowaniu systematycznych działań, podczas których planowana jest przyszłość i wytyczane są najistotniejsze kierunki działań, uwzględnia długi horyzont czasowy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol na lata 2024-2030 zawiera kilka części, w tym charakterystykę Gminy oraz część programową obejmującą misję, wizję, cele, zadania przewidziane do realizacji, ramy finansowe, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring i ewaluację. W Strategii uwzględniono różnorodny zakres problematyki społecznej. Diagnoza sytuacji społecznej dokonana została w następujących obszarach:

- wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
- wsparcie osób z niepełnosprawnością,
- zdrowie psychiczne,
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych,
- przeciwdziałanie przemocy domowej,
- aktywność i integracja społeczna seniorów,
- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- wsparcie osób z problemem ubóstwa.

Podsumowując, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol na lata 2024-2030, określa sposób osiągnięcia wyznaczonych celów oraz pozwala wypracować sprawny i efektywny system pomocy, umożliwiając skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych, co pozwoli m.in. na zapewnienie mieszkańcom Gminy dogodnych warunków do rozwoju.

Metodologia opracowania Strategii

Podstawowe elementy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Terespol na lata 2024-2030 są tożsame ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Tym co wyróżnia Strategię od innych wiążących dokumentów i programów jest przede wszystkim jej okres obowiązywania oraz nadrzędność wobec nich. Mimo, iż horyzont czasowy nie został wskazany w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, powinien precyzować główne działania Gminy w zakresie zaspokajania społecznych potrzeb mieszkańców i niwelowania nierówności społecznych w długim okresie, tj. 5-10 lat.

Obligatoryjny charakter Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz jej istota i wpływ na kreowanie lokalnej polityki nakłada na jej realizatorów obowiązek tworzenia jej w sposób odpowiedzialny i spójny z zapisami zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Nadrzędność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nad programami o charakterze taktycznym, takimi jak Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, Program Wspierania Rodziny czy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, wymusza na podmiotach odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie Strategii ujęcia w niej określonych elementów. Poniżej zawarte zostały elementy wchodzące w skład Strategii oraz poszczególne etapy jej opracowania.

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Lp.	Etap	Charakterystyka
1.	Analiza strategiczna	Analiza bieżącej sytuacji, problemów, barier oraz potencjału umożliwia wskazanie obszarów problemowych występujących w Gminie. Głównym źródłem informacji o sytuacji mieszkańców, ich problemach i potrzebach jest analiza danych zastanych, czyli bieżącej dokumentacji urzędowej, danych demograficzno-gospodarczych oraz trendów społecznych. Na tym etapie ocenie poddaje się również otoczenie jednostki samorządowej. Informacji w tym zakresie dostarczają również przeprowadzone na terenie Gminy badania społeczne.
2.	Sformułowanie Misji i Wizji Strategii	Wizja zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest swoistym obrazem, do którego dąży Gmina za sprawą realizacji celów w niej wskazanych, natomiast misja określa nadrzędny powód opracowania Strategii.
3.	Określenie celów priorytetowych i zadań	W następstwie prawidłowo przeprowadzonej analizy strategicznej możliwe jest wskazanie głównych obszarów problemowych występujących na terenie Gminy. Identyfikacja ich i określenie kompleksowych działań minimalizujących skalę ich oddziaływania zapewnia realizację polityki społecznej zgodnej z oczekiwaniami i potrzebami, a także podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.
4.	Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji Strategii	Ostatnim elementem Strategii jest określenie planu, zgodnie z którym ma zostać zrealizowana podczas okresu jej obowiązywania. Zarówno źródła i ramy finansowe, podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów, sposób komunikacji, jak i sprawozdawczość mają niebagatelny wpływ na stopień i jakość jej wdrożenia, dlatego zarówno w trakcie, jak i po jej zakończeniu należy przeprowadzić ewaluację, umożliwiającą ocenę działań w odniesieniu do zamierzonych celów.

Źródło: Opracowanie własne

Podstawy prawne

Opracowana całościowa, spójna i wieloletnia koncepcja rozwiązywania problemów społecznych gminy lub powiatu, podobnie jak inne dokumenty strategiczne, jest uwarunkowana prawnie. Podstawą jurejdczną do opracowania niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.), która stanowi, iż do zadań własnych gminy o charakterze obligatoryjnym należy *„opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”*.

Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa. Najistotniejsze ustawy kompetencyjne, nakładające na administrację rządową i samorządową określone obowiązki to m.in.:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
2. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego,
3. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego,
4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie,
5. ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej,
6. ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych.

Akty prawne dotyczące wsparcia rodziny i dziecka

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
2. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
3. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
4. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
5. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
6. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
7. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
9. ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
10. ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.

Akty prawne dotyczące ochrony zdrowia oraz przeciwdziałania uzależnieniom

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
2. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
3. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej,
4. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.

Akty prawne dotyczące oświaty, zatrudnienia oraz wsparcia socjalnego

1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
2. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
3. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
4. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,

5. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych,
6. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
7. ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym,
8. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,
9. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego,
10. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
11. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
12. uchwała Nr 149 Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2023 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2024-2028,
13. ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
14. ustawa z dnia 15 grudnia 2022 r. o szczególnej ochronie niektórych odbiorców paliw gazowych w 2023 r. oraz w 2024 r. w związku z sytuacją na rynku gazu,
15. ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym.

Akty prawne normujące aspekty finansowe

1. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
2. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
3. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości,
4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
5. ustawa z dnia 11 września 2019 r. prawo zamówień publicznych.

Akty prawne normujące pobyt cudzoziemców na terenie kraju

1. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
2. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji,
3. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
4. ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol na lata 2024-2030 jest zgodna z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych realizowanych na poziomie krajowym i regionalnym. Rozdział ten przedstawia opis niżej wymienionych dokumentów strategicznych.

Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol na lata 2024-2030 jest zgodna z poniższymi dokumentami krajowymi:

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**, będąca aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, stanowi obowiązujący, kluczowy dokument dla Polski, w zakresie średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia zawiera rekomendacje dla polityk publicznych oraz jest podstawą dla zmian w systemie zarządzania rozwojem.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030**, której celem jest *rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.*
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030** stanowiąca kontynuację Strategii Rozwoju Kapitału

Społecznego 2020, a jej głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

Ponadto wymienić należy również dokumenty mające wpływ na kształtowanie polityki społecznej, takie jak:

- Strategia Demograficzna 2040,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030,
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej,
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030,
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.).

Dokumenty regionalne

Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami strategicznym wobec Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol są Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku oraz Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030.

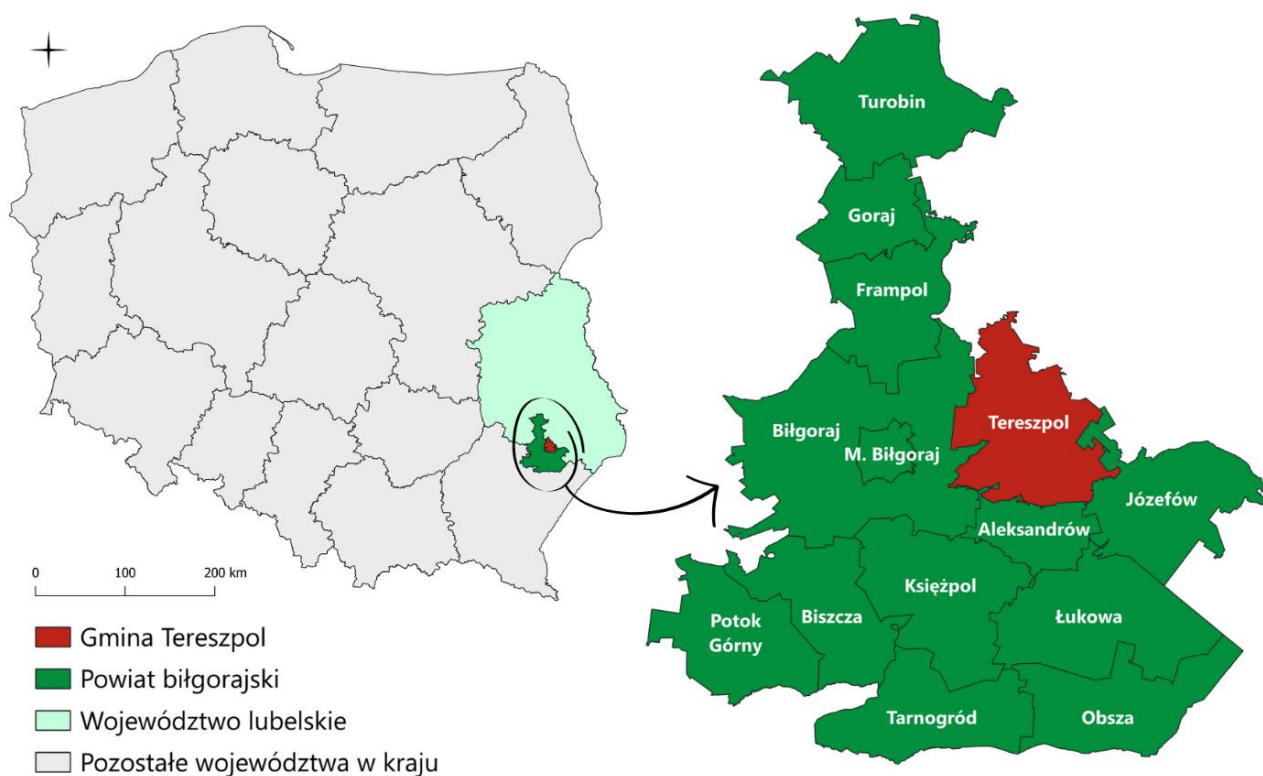
Na szczeblu powiatowym wiodącym dokumentem wpływającym na lokalną politykę społeczną Gminy Teresopol jest Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Biłgorajskim na lata 2021-2030.

CHARAKTERYSTYKA GMINY TERESZPOL

Położenie

Tereszpól to gmina wiejska, która zlokalizowana jest w województwie lubelskim, w powiecie biłgorajskim, w odległości około 40 km na południowy zachód od Zamościa, 95 km na południe od Lublina, około 110 km na północny wschód od Rzeszowa oraz około 70 km na północny zachód od granicy Państwa z Ukrainą. Powierzchnia Gminy obejmuje 144,0 km², co stanowi blisko 8,6% całkowitej powierzchni powiatu biłgorajskiego. Większość terenu obejmują użytki leśne (około 70,0%), natomiast około 25,0% pokrywają grunty rolne.

Rysunek 1. Położenie gminy Tereszpól na tle powiatu biłgorajskiego, województwa lubelskiego i kraju

Źródło: Opracowanie własne

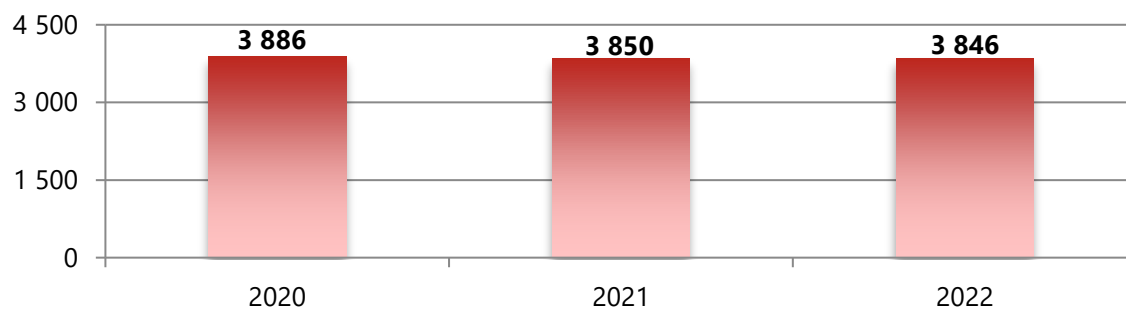
Gmina Tereszpól pod względem administracyjnym składa się z 7 sołectw: Bukownica, Lipowiec, Panasówka, Szozdy, Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Kukietki oraz Tereszpól-Zygmunty.

Sytuacja demograficzna

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gminę Terespol zamieszkuje 3 846 osób (stan na 31 grudnia 2022 roku). Na przestrzeni analizowanych lat liczba mieszkańców przyjmowała tendencje spadkowe – w 2022 roku odnotowano niewielki spadek w stosunku do roku 2020, kształtujący się na poziomie 1,0%.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Terespol w latach 2020-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Kolejną analizowaną kwestią jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W gminie Terespol w 2022 roku przyrost naturalny na 1 000 ludności kształtował się na poziomie -3,65 co oznacza, że wskaźnik ten przyjmował wyższą i jednocześnie bardziej korzystną wartość niż odnotowano w przypadku pozostałych jednostek. Zarówno w Gminie, powiecie biłgorajskim, województwie lubelskim oraz w kraju zauważalne są wahania w zakresie przyrostu naturalnego na 1 000 ludności na przestrzeni ostatnich trzech lat – najniższe wartości współczynnika zaobserwowano w 2021 roku. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje kolejna tabela.

Tabela 2. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w gminie Tereszpól w porównaniu do powiatu biłgorajskiego, województwa lubelskiego i kraju na przestrzeni lat 2020-2022

Lp.	Wyszczególnienie	2020	2021	2022
1.	Gmina Tereszpól	-3,34	-5,43	-3,65
2.	Powiat biłgorajski	-4,39	-7,34	-4,26
3.	Województwo lubelskie	-4,46	-6,82	-4,78
4.	Polska	-3,20	-4,95	-3,79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Struktura ludności w gminie Tereszpól według ekonomicznych grup wieku w roku 2022 przedstawiała się następująco:

- 18,6% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym – do 18 roku życia,
- 60,2% mieszkańców Gminy było w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia,
- 21,1% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym – dla kobiet 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej.

Poniższa tabela prezentuje ekonomiczne grupy wiekowe w gminie Tereszpól. Na przestrzeni lat 2020-2022 nastąpił wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności – różnica pomiędzy rokiem 2020 a 2022 wyniosła 1,3 pp. Udział ludności w wieku produkcyjnym uległ spadkowi w przedmiotowych latach – w 2022 roku odnotowano spadek w stosunku do roku poprzedniego o 0,7 pp., z kolei w stosunku do roku 2020 udział ten zmalał o 1,0 pp. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym również odnotował spadek w latach 2020-2022 – o 0,3 pp.

Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2020-2022 (w procentach)

Lp.	Wyszczególnienie	2020	2021	2022
1.	Wiek przedprodukcyjny	18,9	18,8	18,6
2.	Wiek produkcyjny	61,2	60,9	60,2
3.	Wiek poprodukcyjny	19,9	20,3	21,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Udział osób w poszczególnych, ekonomicznych grupach wiekowych w Gminie prezentuje się na nieco odmiennym poziomie w odniesieniu do wskaźników w powiecie biłgorajskim, województwie lubelskim i w całym kraju – udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przyjmuje w Gminie najwyższe wartości, z kolei w przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym odnotowano przewagę w przypadku pozostałych jednostek. Świadczy to o nieco mniej zaawansowanym zjawisku starzejącego się społeczeństwa w Gminie. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 4. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w gminie Terespol, powiecie biłgorajskim, województwie lubelskim i kraju w 2022 roku (w procentach)

Lp.	Wyszczególnienie	Gmina	Powiat	Województwo	Kraj
1.	Wiek przedprodukcyjny	18,6	17,8	18,0	18,4
2.	Wiek produkcyjny	60,2	58,9	58,1	58,7
3.	Wiek poprodukcyjny	21,1	23,3	23,9	22,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

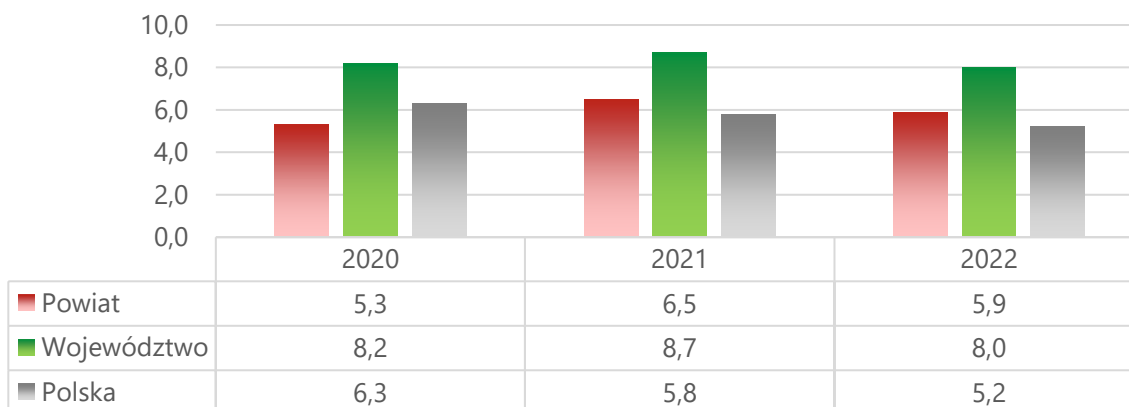
Rynek pracy i sytuacja gospodarcza

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, w związku z tym wskaźnik przedstawia dane dla powiatu biłgorajskiego. W 2022 roku stopa bezrobocia w powiecie wynosiła 5,9%, a więc była zdecydowanie niższa niż stopa bezrobocia rejestrowana w województwie lubelskim (8,0%), a jednocześnie wyższa niż w przypadku średniej dla całego kraju (5,2%). W latach 2020-2022 wskaźnik ten w powiecie ulegał wahaniom – w 2022 roku odnotowano spadek o 0,6 pp. względem roku 2021 oraz wzrost o 0,6 pp. w stosunku do roku 2020. Podobne tendencje zaobserwowano w przypadku województwa lubelskiego, z kolei na poziomie kraju

następował stopniowy spadek. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje kolejny wykres.

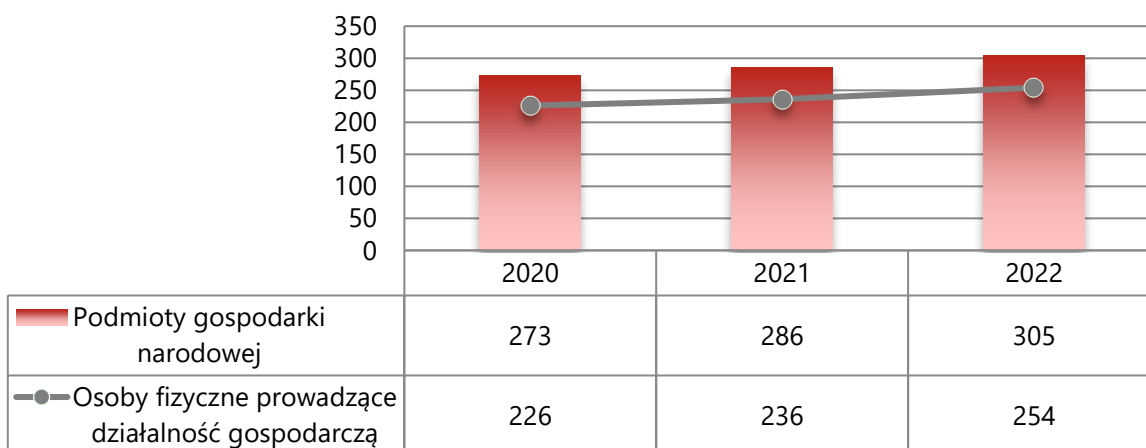
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie biłgorajskim na przestrzeni lat 2020-2022 w porównaniu do województwa lubelskiego i Polski (stan na koniec roku, w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości, jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W gminie Teresopol na koniec 2022 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 305 podmiotów gospodarki narodowej, z czego większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 254 (83,3%). Podobnie sytuacja wyglądała w latach poprzednich. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w gminie Teresopol ulegała systematycznemu wzrostowi.

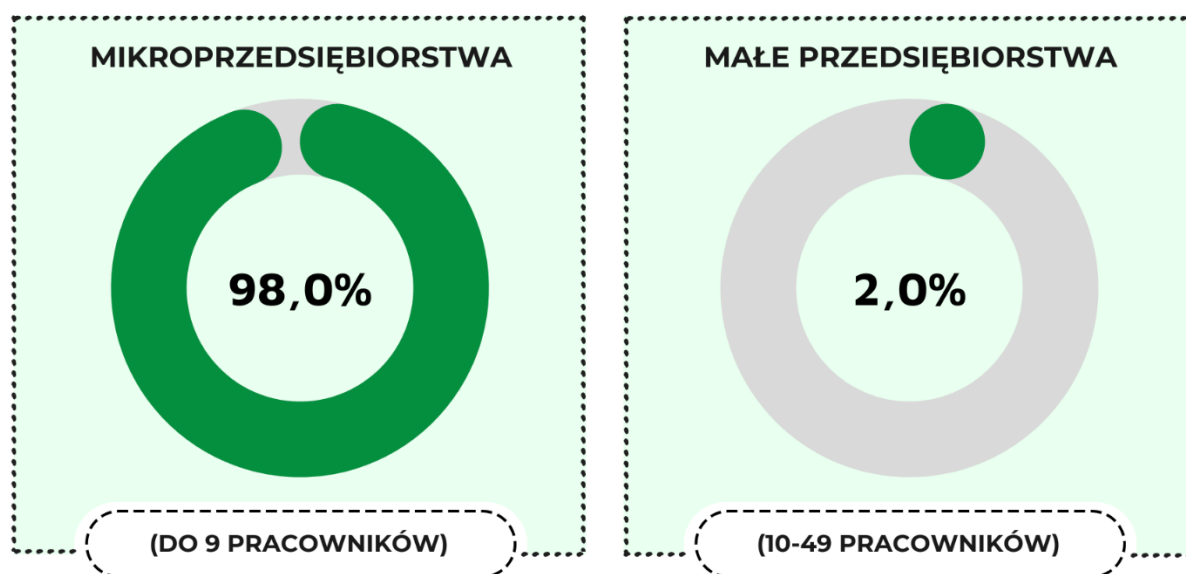
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność w gminie Teresopol w latach 2020-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Największa liczba podmiotów gospodarczych działających w gminie Teresopol według klas wielkości to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników – jest ich 299, co stanowi 98,0% wszystkich podmiotów (stan na koniec 2022 roku). Działalność prowadzą również małe przedsiębiorstwa zatrudniające 10-49 pracowników, których jest w Gminie 6 (2,0%).

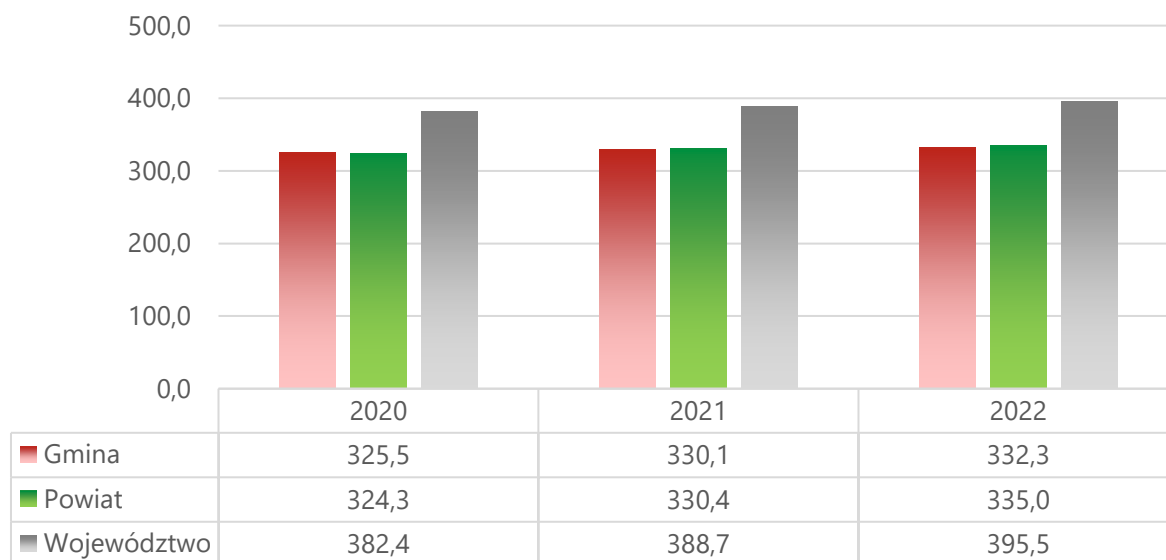
Rysunek 2. Udział podmiotów wg poszczególnych klas wielkości w ogóle podmiotów wpisanych do rejestru REGON na terenie gminy Teresopol (stan na koniec 2022 roku)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Zgodnie z dostępnymi danymi, liczba mieszkań przypadająca na 1 000 mieszkańców w gminie Teresopol w 2022 roku wyniosła 332,3 i tym samym była niższa od liczby odnotowanej w całym powiecie (335,0) i województwie lubelskim (395,5). Świadczy to o mniej korzystnej sytuacji na rynku mieszkaniowym na terenie Gminy, względem powiatu i województwa. Można zauważyć, że w latach 2020-2022 liczba mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców w Gminie systematycznie wzrastała. Takie same tendencje zaobserwowano zarówno w przypadku powiatu, jak i województwa.

Wykres 4. Liczba mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców w gminie Teresopol na tle powiatu biłgorajskiego i województwa lubelskiego w latach 2020-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Edukacja i wychowanie

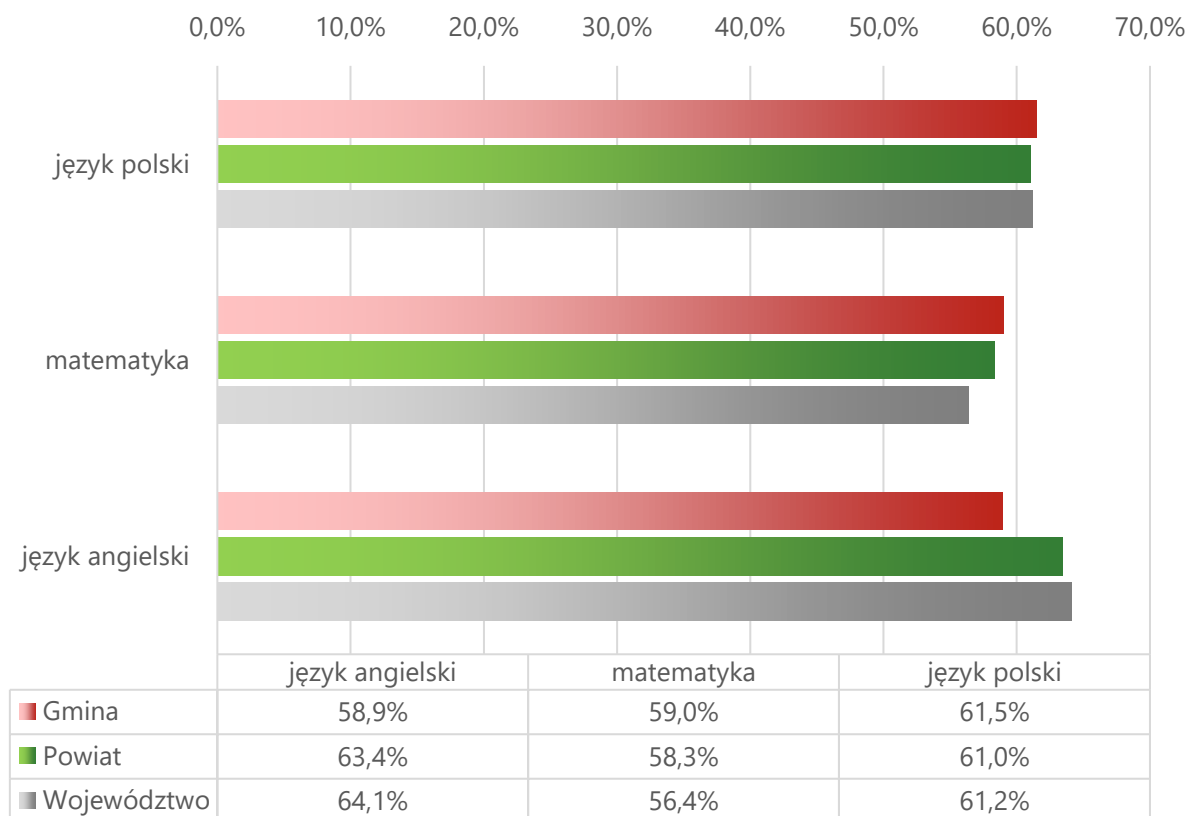
W 2022 roku gmina Teresopol była organem prowadzącym dla 2 szkół:

- Zespół Szkół Samorządowych im. Jana Pawła II w Terespolu-Zaorendzie,
- Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Terespolu-Kukiełkach.

Na terenie Gminy nie funkcjonuje żadna placówka zapewniająca opiekę nad dziećmi do lat 3.

Na kolejnym wykresie przedstawione zostały wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z gminy Teresopol, powiatu biłgorajskiego i województwa lubelskiego w 2022 roku. Z udostępnionych danych wynika, że uczniowie z terenu Gminy uzyskali wyższe wyniki z matematyki (59,0%) i języka polskiego (61,5%) niż wychowankowie szkół z terenu całego powiatu (kolejno 58,3% i 61,0%) oraz województwa (kolejno 56,4% i 61,2%). W przypadku egzaminu z języka angielskiego, wyniki w Gminie (58,9%) uplasowała się za średnią dla całego powiatu (63,4%) i województwa (64,1%).

Wykres 5. Wyniki z egzaminu ósmoklasisty uczniów z terenu gminy Teresopol, powiatu biłgorajskiego i województwa lubelskiego w 2022 roku

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/>

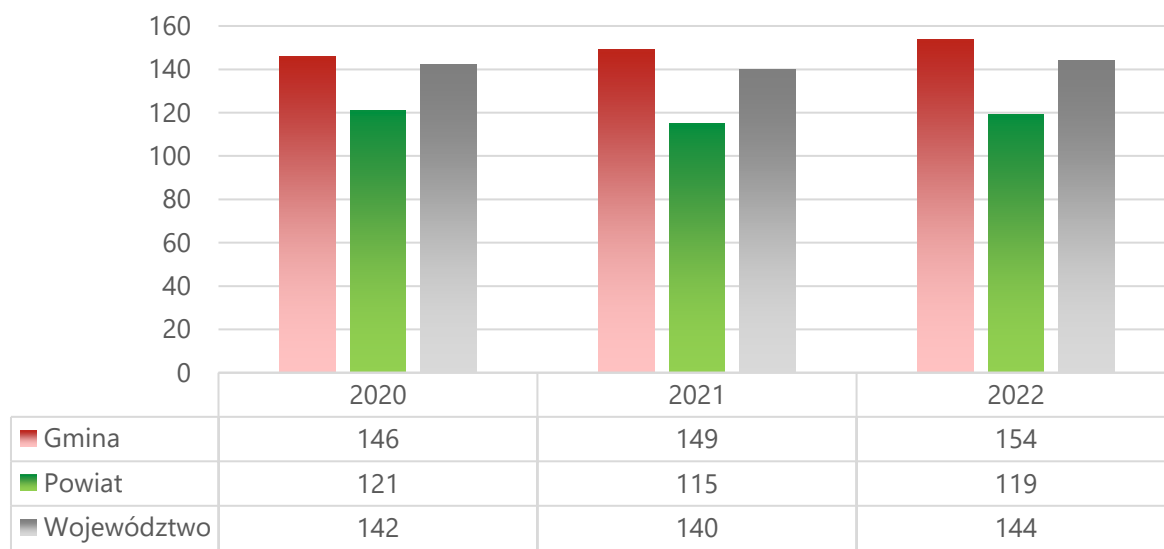
Kultura i rekreacja

Działalność kulturalna na terenie Gminy koncentruje się głównie w **Bibliotece Publicznej Gminy Teresopol**. Główne zadania Biblioteki obejmują gromadzenie, opracowanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych służących obsłudze potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych zwłaszcza dotyczących wiedzy o własnym regionie oraz dokumentujących jego dorobek, a także organizowanie różnorodnych form czytelnictwa dla wszystkich grup użytkowników.

Kolejny wykres prezentuje dostępne dane w zakresie liczby czytelników bibliotek publicznych na 1 000 ludności w gminie Teresopol, powiecie biłgorajskim oraz województwie lubelskim w latach 2020-2022. Na podstawie danych statystycznych widać, że wskaźnik ten w Gminie przyjmował w ostatnich analizowanych latach wartość wyższą niż w przypadku powiatu oraz województwa. W 2022 roku w Gminie na 1 000

mieszkańców przypadło 154 czytelników, w całym powiecie było ich 119, z kolei w województwie – 144. Jednocześnie na przestrzeni ostatnich trzech lat zarówno w powiecie, jak i województwie odnotowano wahania w zakresie liczby czytelników, natomiast w przypadku Gminy następował stopniowy wzrost wartości wskaźnika.

Wykres 6. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w gminie Teresopol, powiecie biłgorajskim oraz województwie lubelskim w latach 2020-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Opieka zdrowotna

Usługi w zakresie opieki zdrowotnej na terenie Gminy świadczy Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Lekarska "Medyk" w Tereszpolu-Zaorendzie. Z dostępnych danych GUS wynika, iż w 2022 roku w gminie Teresopol na 1 przychodnię przypadło 3 846 mieszkańców. Jest to wartość wyższa od liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w całym powiecie, która wynosiła w omawianym roku 2 623. W ramach POZ w przedmiotowym roku udzielono 3,8 porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest wartością niższą, a tym samym mniej korzystną od tej dla całego powiatu biłgorajskiego (4,6).

Tabela 5. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w gminie Tereszpól w porównaniu do powiatu biłgorajskiego w 2022 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Gmina	Powiat
1.	Przychodnie	1	37
2.	Liczba osób przypadających na 1 przychodnię	3 846	2 623
3.	Porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	3,8	4,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

W gminie Tereszpól o bezpieczeństwo i porządek dbają funkcjonariusze z **Komisariatu Policji w Józefowie**. W 2022 roku na terenie Gminy wszczęto 39 postępowań, co oznacza spadek na poziomie 7,1% względem roku 2020 oraz o 15,2% w stosunku do roku poprzedniego (2021). Liczba przestępstw stwierdzonych w 2022 roku wyniosła 31, przy czym 54,8% z nich stanowiły przestępstwa kryminalne. W tym samym roku zatrzymano 11 nietrzeźwych kierowców, co było liczbą najwyższą w analizowanym okresie. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 6. Liczba i rodzaj wszczętych postępowań w gminie Tereszpól w latach 2020-2022

Rodzaj przestępstwa	Rok		
	2020	2021	2022
liczba wszczętych postępowań	42	46	39
liczba stwierdzonych przestępstw:	35	41	31
w tym przestępstwa kryminalne	22	28	17
zatrzymania nietrzeźwych kierowców	9	7	11
interwencje	195	187	172

Źródło: Raport o stanie gminy za rok 2020, 2021 i 2022

Na poziom bezpieczeństwa mieszkańców w znacznym stopniu oddziałują również zdarzenia drogowe, które prowadzą do zniszczenia mienia, uszczerbków na zdrowiu lub nawet do śmierci osób biorących w nich udział. W 2022 roku odnotowano 21 kolizji drogowych, co było wartością taką samą, jak w roku 2020, a jednocześnie o 3 mniejszą niż w roku poprzednim (2021). Liczba wypadków drogowych oraz osób rannych na przestrzeni analizowanych lat zmalała do 0.

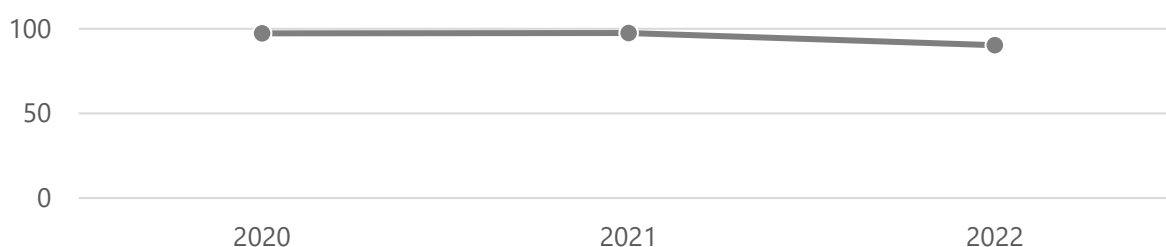
Tabela 7. Stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym w gminie Tereszpól w latach 2020-2022.

Rodzaj	Rok		
	2020	2021	2022
kolizje drogowe	21	18	21
wypadki	1	1	0
osoby ranne	2	1	0

Źródło: Raport o stanie gminy za rok 2020, 2021 i 2022

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Tereszpól w 2022 roku wyniósł 90,3% i była to najniższa wartość na przestrzeni lat 2020-2022 – dla porównania w 2020 roku wynosił on 97,3%, natomiast w 2021 roku było to 97,5%.

Wykres 7. Wskaźnik wykrywalności przestępstw w gminie Tereszpól w latach 2020-2022.

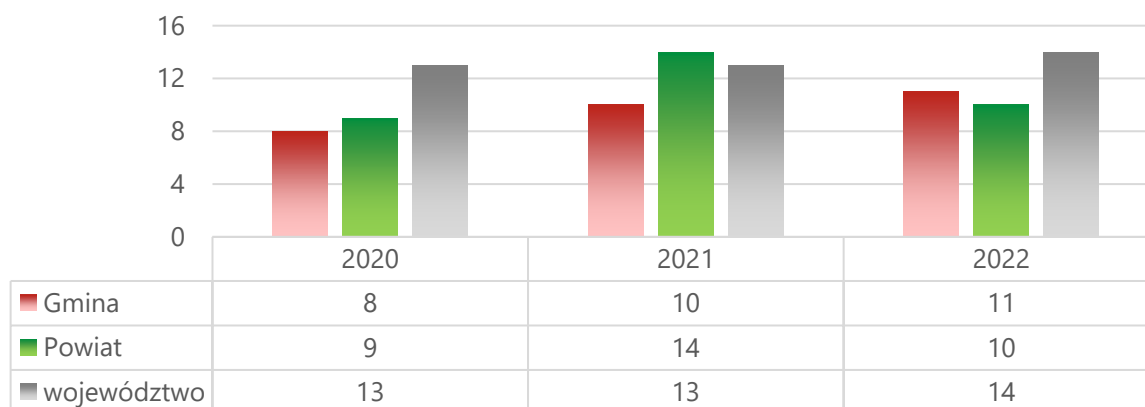

Źródło: Raport o stanie gminy za rok 2020, 2021 i 2022

Funkcjonariusze Policji poza pełnieniem obowiązków z zakresu swojej podstawowej służby, podejmują również działalność profilaktyczną na terenie Gminy. W 2022 roku Policja podejmowała działania informacyjno-edukacyjne w formie spotkań z dziećmi, młodzieżą oraz nauczycielami, na których poruszano kwestie bezpieczeństwa, odpowiedzialności prawnej za popełniane czyny oraz szeroko rozumianych problemów społecznych.

Ochronę przeciwpożarową na terenie gminy Terespol zapewnia **5 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP)**, w tym 2 włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Liczba zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1 000 ludności zarówno w przypadku gminy Terespol, jak i województwa w latach 2020-2022 przyjmowała tendencje wzrostowe, z kolei na terenie powiatu biłgorajskiego odnotowano wahania. W 2022 roku największą liczbę zdarzeń przypadających na 1 000 mieszkańców odnotowano w województwie lubelskim (14), z kolei wartości w przypadku średniej dla Gminy i całego powiatu były zbliżone (kolejno 11 i 10). Wartości zaobserwowane na terenie gminy Terespol na przełomie ostatnich trzech lat były niższe niż w całym powiecie oraz województwie – wyjątek stanowi rok 2022, gdzie wartości odnotowane w Gminie przewyższyły te dla powiatu biłgorajskiego.

Wykres 8. Liczba zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1 000 ludności w gminie Terespol, powiecie biłgorajskim i województwie lubelskim w latach 2020-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej

Na przestrzeni dekad zmieniały się sposoby zarządzania w biznesie i administracji, a co za tym idzie – funkcja jednostki w wewnętrznym systemie. W wyniku koncentracji na wynikach, coraz mniejszą rolę w strukturach organizacyjnych pełnił człowiek, a w efekcie zwiększyła się skala wykluczenia społecznego. Narastanie nierówności społecznych wpłynęło na konieczność intensyfikacji oddolnych działań podejmowanych przez środowiska dotknięte nimi, na kanwie czego zainicjowany został

ruch spółdzielczy, umożliwiający całym grupom społecznym zaspokojenie podstawowych potrzeb, a u jego podstaw leżała podmiotowość jednostki oraz wartość pracy indywidualnej. Ówczesne przesłanki umożliwiły wykreowanie się ekonomii społecznej znanej obecnie, czyli ekonomii skoncentrowanej na jednostce i oddziaływaniu społecznym, zarządzanej w sposób autonomiczny i partycypacyjny oraz wykazującej nadrzędność świadczenia usług dla członków, pracowników lub wspólnoty ponad bezwzględnym zyskiem⁴.

Ekonomia społeczna prowadzona jest przez szereg podmiotów, wśród których znajdują się organizacje pozarządowe wskazane w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, tj. stowarzyszenia, fundacje i prowadzone przez nie jednostki reintegracyjne, a także w art. 3 ust. 3, w tym spółdzielnie socjalne, spółki non profit, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, itp. Obecnie rozwijający się sektor ekonomii społecznej wpisuje się zarówno w politykę gospodarczą, poprzez wzmacnianie przedsiębiorczości mieszkańców gmin i powiatów oraz konkurencyjności lokalnych podmiotów, jak i politykę społeczną, gdyż odpowiednie wykorzystanie potencjału PES umożliwia aktywizację zawodową, rozwój turystyki, kultury czy mieszkalnictwa, a także reintegrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wśród podmiotów ekonomii społecznej wyszczególnia się podmioty ekonomii solidarnej, których celem działania jest w szczególności aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

⁴ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*, str. 10.

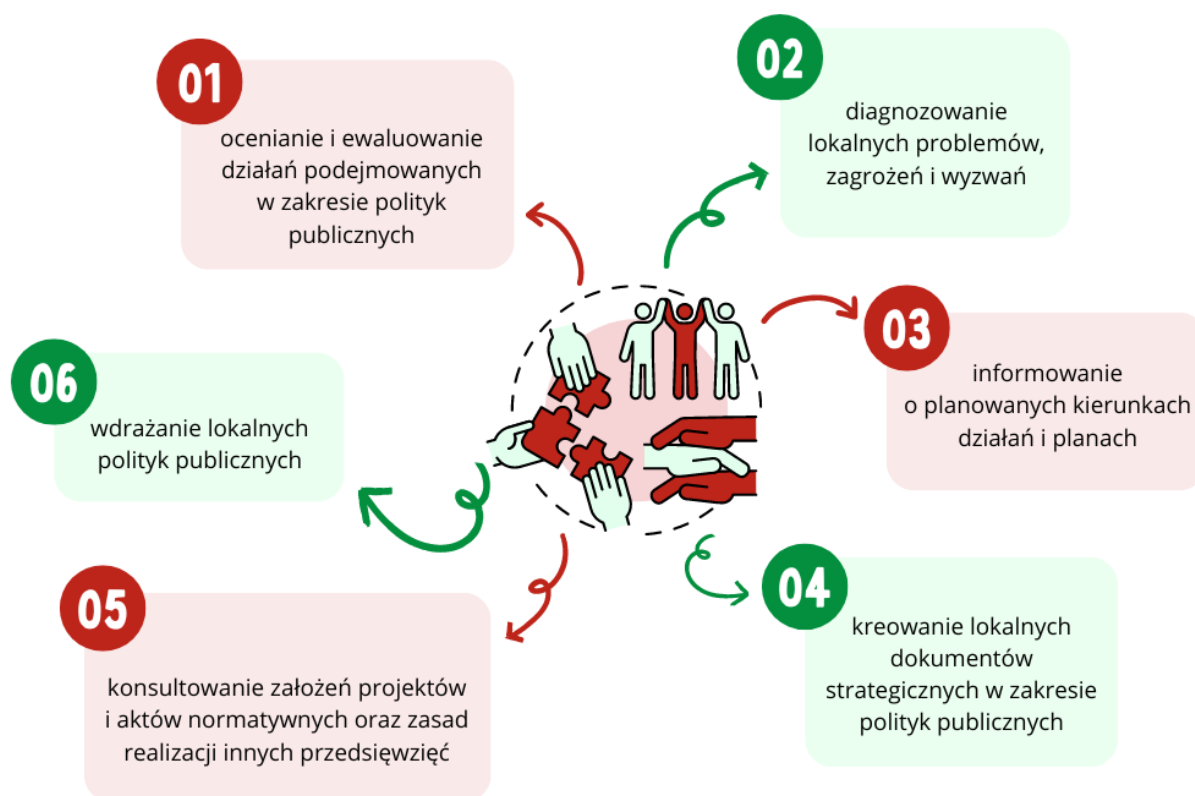
Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*

Podmioty ekonomii społecznej prowadzą szeroką działalność na rzecz lokalnej społeczności i grup zagrożonych lub doświadczających wykluczenia społecznego. Doświadczenie wynikające z podejmowanych działań umacnia przyzwolenie tych podmiotów do powzięcia części odpowiedzialności za kierunek i kształt lokalnej polityki społecznej. W dotychczasowych praktykach wiodącą formą współpracy międzyinstytucjonalnej w tym obszarze było zlecanie zadań publicznych oraz usług społecznych odpowiednim fundacjom i stowarzyszeniom, niemniej wraz z rozwojem sektora ekonomii społecznej zasadne jest włączenie wszystkich jego podmiotów do tworzenia lokalnych rozwiązań, w tym w zakresie rozpoznawania problemów społecznych, opracowywania dokumentów strategicznych, wdrażania działań i ich oceny.

Rysunek 4. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, ISP, 2019

W świetle ustawy o ekonomii społecznej rozszerzona została sfera zadań publicznych możliwych do realizacji przez organizacje pozarządowe, która dała im możliwość *działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych*, z kolei ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych uregulowała kwestie obszarów usług możliwych do realizacji przez PES w ramach otwartych konkursów ofert, małych grantów oraz w oparciu o prawo zamówień publicznych. Korelacja ustawy o ekonomii społecznej, ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kreuje obraz szerokiego spektrum działalności i inicjatyw możliwych do podjęcia przez PES w ramach realizacji zadań publicznych i usług społecznych, wśród których znajduje się 14 obszarów usług oraz 43 sfery zadań. Zdefiniowane poniżej usługi społeczne są ściśle związane z katalogiem zadań w ramach pożytku publicznego.

Tabela 8. Zakres usług społecznych i przypisane do nich zadania publiczne

Lp.	Katalog usług społecznych z zakresu:	Zadania publiczne w obszarze:
1.	Polityki prorodzinnej	<ul style="list-style-type: none"> • działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka
2.	Wspierania rodziny	<ul style="list-style-type: none"> • wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej • działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży
3.	Systemu pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> • wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
4.	Pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób
5.	Promocji i ochrony zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> • ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej
6.	Wspierania osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> • działalności na rzecz osób niepełnosprawnych
7.	Edukacji publicznej	<ul style="list-style-type: none"> • nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania
8.	Przeciwdziałania bezrobociu	<ul style="list-style-type: none"> • promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy
9.	Kultury	<ul style="list-style-type: none"> • kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
10.	Kultury fizycznej i turystyki	<ul style="list-style-type: none"> • wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, turystyki i krajoznawstwa
11.	Pobudzania aktywności obywatelskiej	<ul style="list-style-type: none"> • działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych • upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji • udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego • upowszechniania i ochrony praw konsumentów
12.	Mieszkalnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej
13.	Ochrony środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego

Lp.	Katalog usług społecznych z zakresu:	Zadania publiczne w obszarze:
14.	Reintegracji zawodowej i społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości • rewitalizacji • działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 • działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Źródło: Opracowanie własne

Wśród zadań publicznych wskazanych do realizacji przez organizacje pozarządowe znajdują się dodatkowo działania w obszarze wzmocnienia integralności społeczności lokalnej, zapewnienia bezpieczeństwa, wsparcia grup wykluczonych i mniejszościowych oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Główne zasady współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami pożytku publicznego w 2024 roku określa *Program współpracy gminy Tereszpól z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2024 rok*, który został przyjęty uchwałą Nr LVI/320/23 Rady Gminy Tereszpól w dniu 24 listopada 2023 r. Wyznacza on cele i formy współpracy, katalog zadań, przy których wykonywaniu powinna być realizowana współpraca międzysektorowa. Na terenie gminy Tereszpól swoją działalność prowadzą następujące organizacje pozarządowe: Gminny Klub Sportowy Orzeł Tereszpól, Stowarzyszenie „Babeczki”, 5 jednostek OSP oraz Koła Gospodyń Wiejskich.

Ważnym aspektem rozróżniającym usługi społeczne od zadań publicznych realizowanych przez PES jest sposób, w jaki dany podmiot otrzymuje je do realizacji. W przypadku zadań publicznych rozróżnia się ich 5, w tym:

- otwarty konkurs ofert,
- „małe granty” (tryb pozakonkursowy),
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez organ administracji publicznej w razie wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez Prezesa Rady Ministrów ze względu na ważny interes społeczny lub publiczny,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu na podstawie samodzielnie złożonej oferty.

Realizacja usług społecznych następuje poprzez zlecenie zadań w formie:

- zlecenia usług,
- zlecenia instytucji,
- bonu na aktywność (regranting),
- kooperacyjnego rozwiązania problemów.

Na terenie gminy Teresopol w 2022 roku zarejestrowanych było **305 podmiotów gospodarki narodowej**, w tym 10 stowarzyszeń i organizacji społecznych, które stanowiły 3,3% wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej oraz 1 fundacja (0,3%).

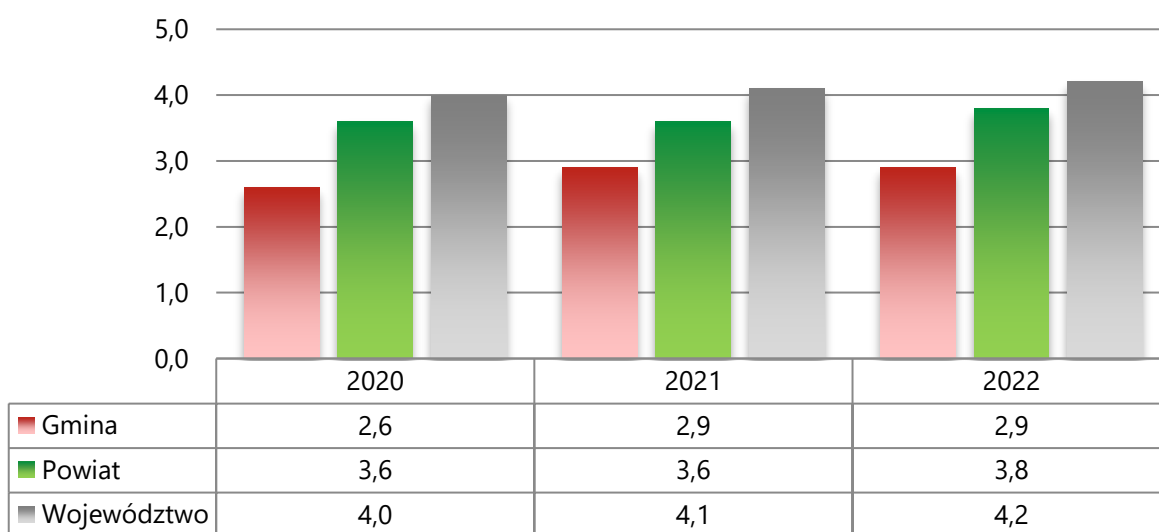
Tabela 9. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Teresopol na przestrzeni lat 2020-2022

Lp.	Wyszczególnienie	2020	2021	2022
1.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej	273	286	305
2.	Liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych	10	10	10
3.	Liczba Fundacji	0	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców w gminie Terespol w latach 2020-2022 uległ niewielkiemu wzrostowi. W odniesieniu do danych powiatowych i wojewódzkich wskaźnik w Gminie zawsze przyjmował niższe wartości – w 2022 roku kształtował się na poziomie 2,9. Szczegółowe dane przedstawiono na kolejnym wykresie.

Wykres 9. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w gminie Terespol, powiecie biłgorajskim i województwie lubelskim na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Na terenie Gminy nie funkcjonują żadne przedsiębiorstwa społeczne.

W kontekście prawidłowości i efektywności prowadzenia działań w Gminie, niezwykle istotnym potencjałem jest kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych (GOPS, szkoły itp.). System realizacji zadań publicznych determinuje całokształt działań rozwojowych, w szczególności planowania i realizowania inwestycji, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, wdrażania nowych metod zarządczych oraz obsługi klientów (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów itp.).

System pomocy społecznej

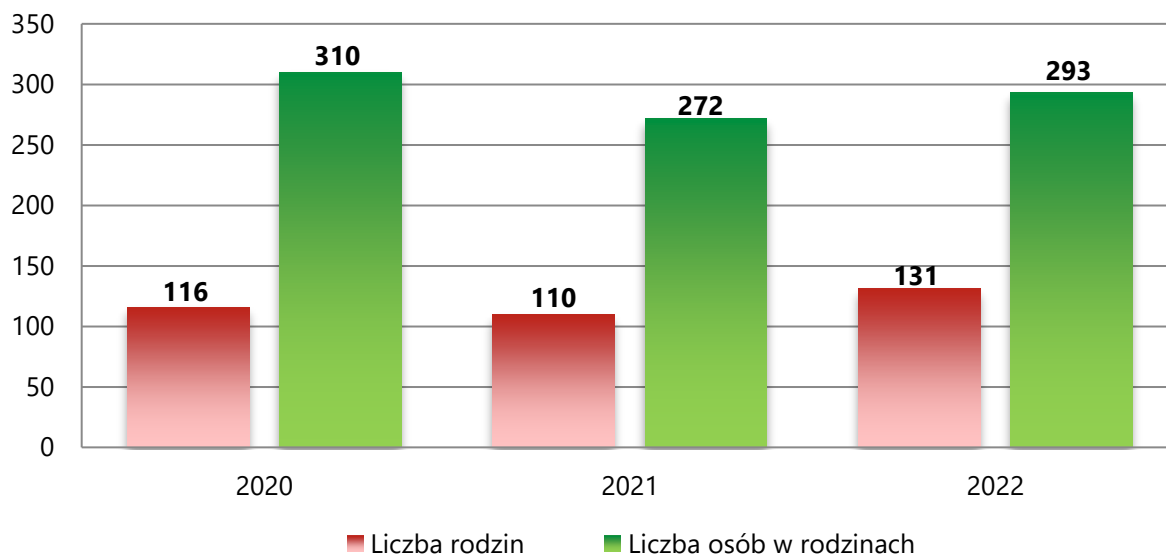
Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości⁵.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Tereszpól jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie**. Zadania Ośrodka wynikają wprost z ustawy o pomocy społecznej. GOPS realizuje zadania własne Gminy, zadania zlecone Gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb Gminy bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. Ośrodek realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej kieruje się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Wykonując zadania własne Gminy w zakresie pomocy społecznej kieruje się natomiast ustaleniami Wójta oraz uchwałami Rady Gminy.

Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Tereszpól ulegała wahaniom. W 2022 roku pomocą społeczną objęto 131 rodzin – to o 19,1% więcej niż w roku poprzednim oraz o 12,9% więcej niż w roku 2020. W stosunku do 2020 roku zmniejszyła się natomiast liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.).

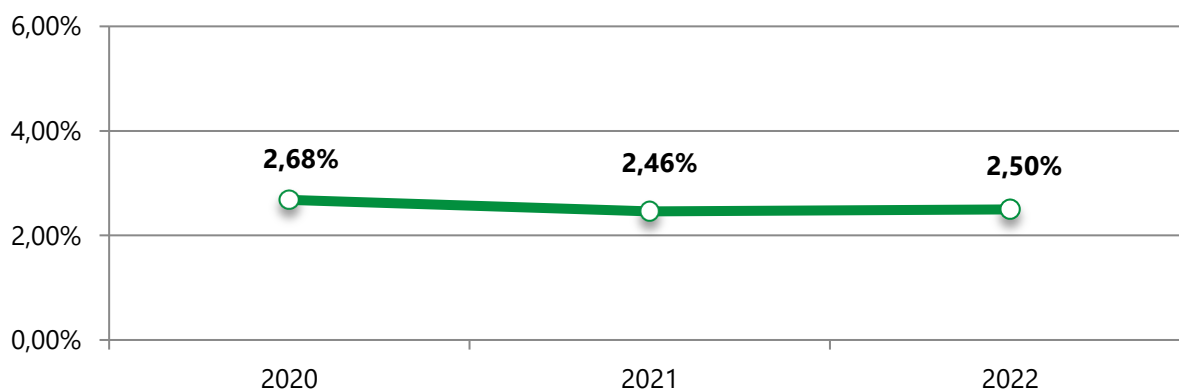
Wykres 10. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Teresopol w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprivacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2020-2022 wartość tego wskaźnika ulegała wahaniom, by w 2022 roku osiągnąć wartość 2,50%. Szczegółowe dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na kolejnym wykresie.

Wykres 11. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, iż w 2022 roku z tego typu pomocy korzystały 43 osoby w wieku przedprodukcyjnym, 50 osób w wieku produkcyjnym oraz 20 osób w wieku poprodukcyjnym. Pod względem płci obserwuje

się nieznaczne dysproporcje – w 2022 roku kobiety stanowiły 48,7% wszystkich świadczeniobiorców, z kolei udział mężczyzn wyniósł 51,3%. Analizując dynamikę zmian na przestrzeni lat 2020-2022, dostrzec można wahania liczby osób w wieku przedprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej oraz wzrost w przypadku świadczeniobiorców w wieku produkcyjnym oraz poprodukcyjnym. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć na podstawie liczby wypłaconych świadczeń w latach 2020-2022

Wiek	2020		2021		2022	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
0-17	51	34	32	17	43	19
Produkcyjny	44	16	50	21	50	19
Poprodukcyjny	19	14	20	16	20	17
Ogółem	96	64	102	54	113	55

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2022

W 2022 roku świadczenia pieniężne zostały udzielone 54 mieszkańcom gminy Terespol, natomiast świadczenie niepieniężne – 45 osobom. Na przestrzeni omawianych lat widoczne są wahania w zakresie liczby osób otrzymujących świadczenia pieniężne oraz niepieniężne. W przypadku tych pierwszych najwyższa liczba świadczeniobiorców odnotowana została w roku 2021, z kolei świadczeń niepieniężnych udzielono wówczas najmniej w analizowanym okresie.

Tabela 11. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Świadczenia pieniężne	47	58	54
Świadczenia niepieniężne	58	42	45

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy. Na przestrzeni trzech analizowanych lat, liczba osób długotrwale pobierających świadczenie uległa spadkowi – w 2020 roku wyniosła 62, w 2021 roku – 52, natomiast w 2022 roku osiągnęła wartość 46. Różnice w zakresie płci osób długotrwale pobierających świadczenie w latach 2020-2022, z roku na rok były coraz mniej wyraźne – w 2020 roku mężczyźni stanowili 38,7% wszystkich osób, którym świadczenie to zostało przyznane, w 2021 roku ich udział wyniósł 40,4%, natomiast w roku 2022 liczba kobiet i mężczyzn była równa.

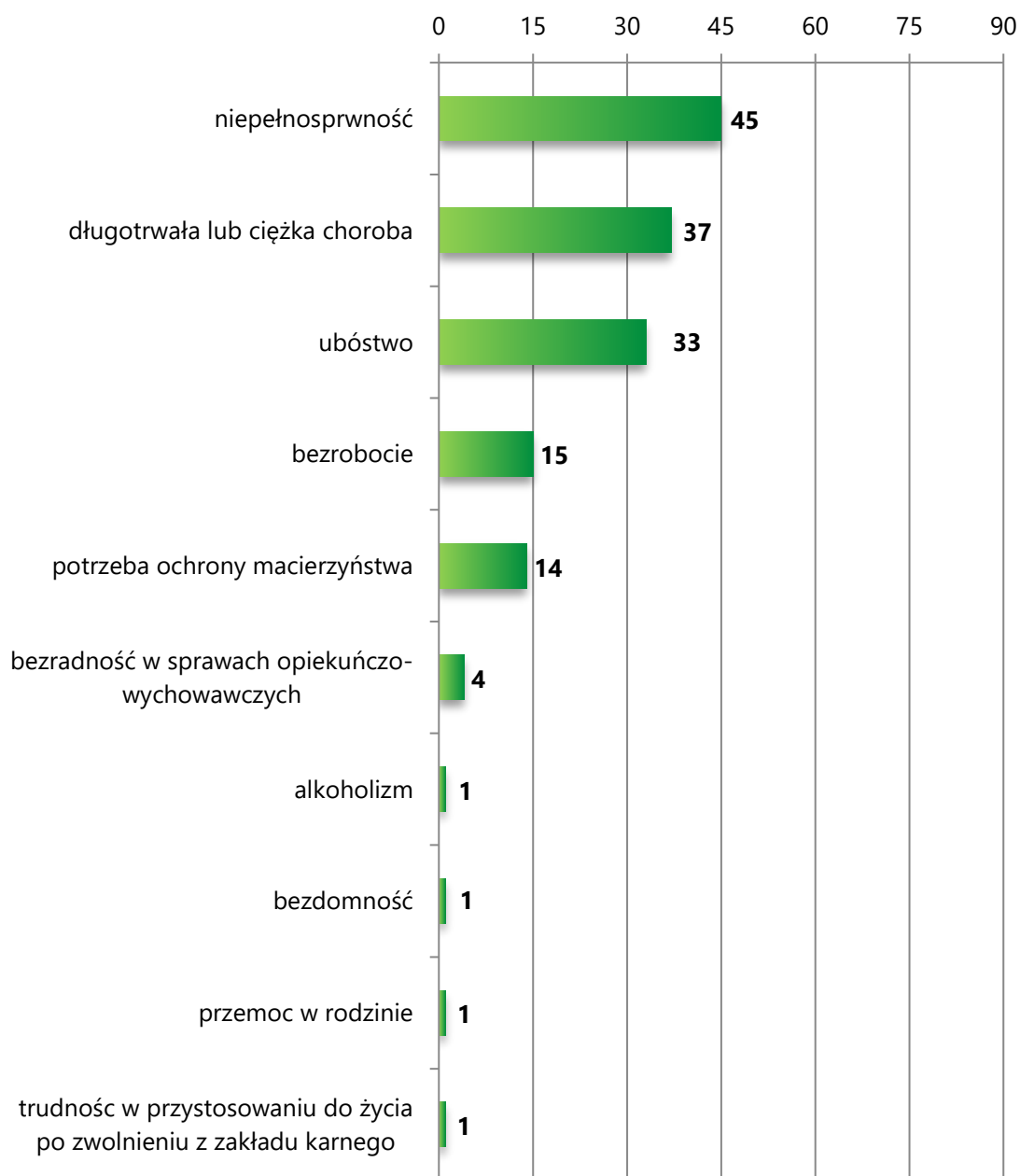
Tabela 12. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2020-2022

Płeć	2020	2021	2022
Kobiety	38	31	23
Mężczyźni	24	21	23
Ogółem	62	52	46

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 i 2022 rok

W 2022 roku najczęstszym powodem udzielania pomocy społecznej w gminie Tereszpol była niepełnosprawność – z tego powodu pomoc otrzymało 45 rodzin. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym przyznano pomoc znajdowała się długotrwała lub ciężka choroba (37 rodzin), natomiast na trzecim – ubóstwo (33 rodziny). Wśród najczęściej wymienionych powodów udzielania świadczeń, znajdowały się także: bezrobocie (15 rodzin) oraz potrzeba ochrony macierzyństwa (14 rodzin). Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejny wykres.

Wykres 12. Powody udzielania świadczeń w 2022 roku (liczba rodzin)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Do istotnych zasobów instytucjonalnych w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, z których mogą korzystać mieszkańcy gminy Teresopol należą:

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Komisariat Policji w Józefowie,
- Biblioteka Publiczna Gminy Teresopol,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO),
- Urząd Gminy Teresopol,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Biłgoraju,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Biłgoraju,
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Biłgoraju,
- Powiatowy Urząd Pracy w Biłgoraju,
- placówki ochrony zdrowia,
- placówki oświatowe.

SYTUACJA SPOŁECZNA GMINY TERESZPOL

Na podstawie danych empirycznych przekazanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie, danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Zespołu Interdyscyplinarnego, do każdego z obszarów wymienionych we wprowadzeniu do Strategii przeprowadzono analizy diagnostyczne (diagnoza sytuacji społecznej), w skład których wchodzi charakterystyka i skala problemu oraz podejmowane działania interwencyjne.

Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Prowadzony jest on za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

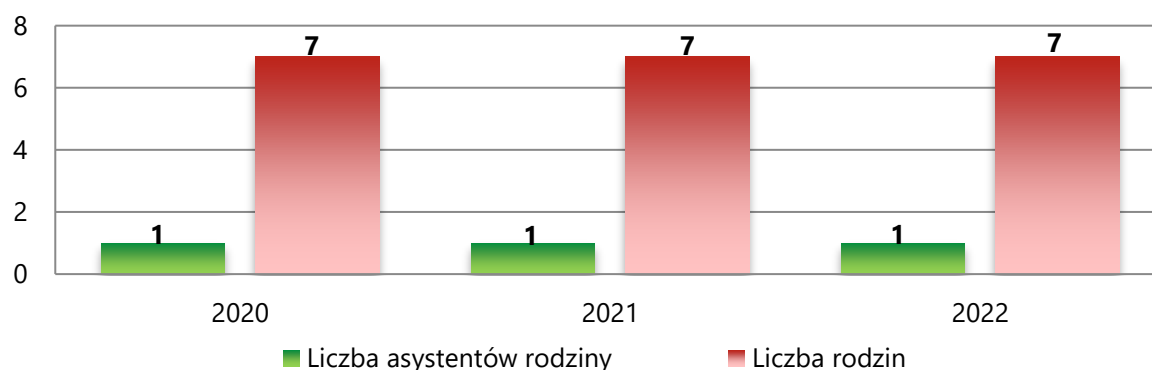
1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka (w tym pomocy finansowej).

Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie, który służy pomocą rodzinom z Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2024 r. poz. 177), która kładzie nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania dziecka. W związku z tym wprowadzona została **instytucja asystenta rodziny**, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

GOPS w Tereszpolu-Zaorendzie zatrudnia 1 asystenta rodziny. W 2022 roku w ramach realizacji ustawowego zadania prowadził on pracę z 7 rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W latach 2020-2022 zarówno liczba zatrudnionych asystentów rodziny, jak i liczba rodzin korzystających z tej formy pomocy utrzymywała się na stałym poziomie.

Wykres 13. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2020-2022

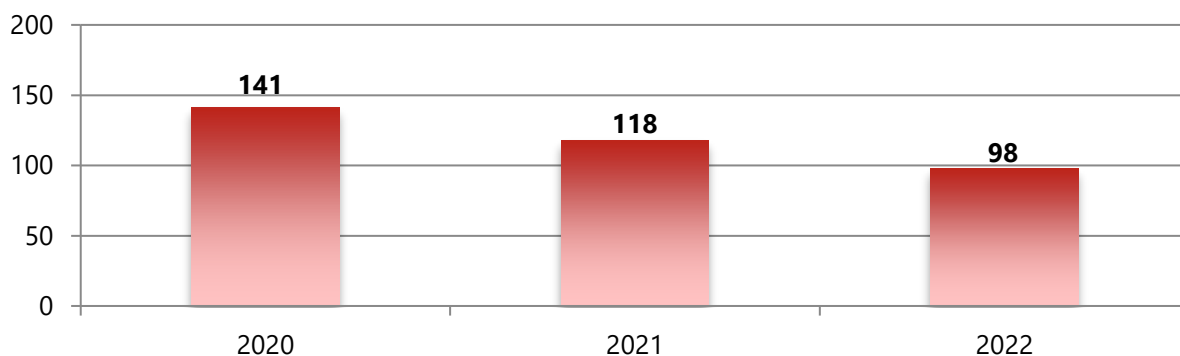

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

W latach 2020-2022 w gminie Terespol nie było **rodzin wspierających**, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego gospodarowania budżetem rodzinnym oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Na kolejnym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2020-2022. Można zauważyć, że ze świadczeń tych w 2022 roku korzystało 98 rodzin, czyli o 30,5% mniej niż w roku 2020. W latach 2020-2022 dostrzegalny jest zatem systematyczny spadek średniomiesięcznej liczby rodzin korzystających z tego typu świadczeń, co ma związek z niezmienną się w ostatnich latach poziomem kryterium dochodowego.

Wykres 14. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2020-2022

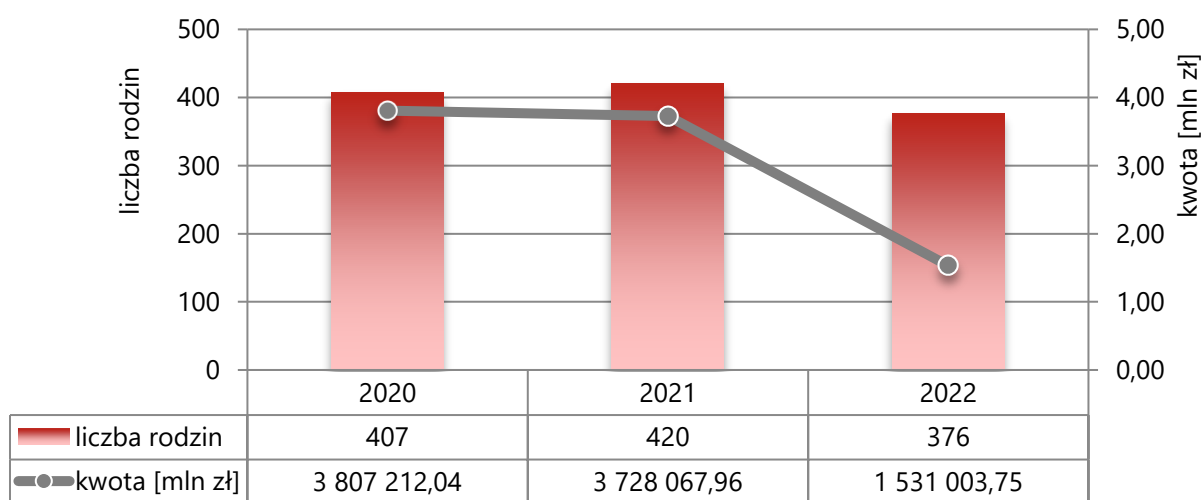

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Dodatkowym świadczeniem wspierającym rodzinę jest „świadczenie wychowawcze 500+”, które zostało wprowadzone 1 kwietnia 2016 roku, ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Od stycznia 2021 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) przyjmował nowe sprawy, natomiast od czerwca 2022 roku przejął całkowitą obsługę zadania, dotychczas realizowanego przez Ośrodki Pomocy Społecznej. Świadczenie 500+ przysługuje rodzicom bądź opiekunom dziecka do dnia

ukończenia przez nie 18 roku życia w wysokości 500 zł miesięcznie (od 1 stycznia 2024 roku wysokość świadczenia uległa podwyższeniu do 800 zł miesięcznie na dziecko). Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. W 2022 roku wypłacono świadczenia 376 rodzinom na łączną kwotę 1 531 003,75 zł, co oznacza spadek funduszy przeznaczanych na ten cel względem roku 2020 na poziomie 59,8%.

Wykres 15. Liczba rodzin pobierających świadczenie 500+ oraz kwota na to przeznaczona w gminie Tereszpol na przestrzeni lat 2020-2022 [mln zł]

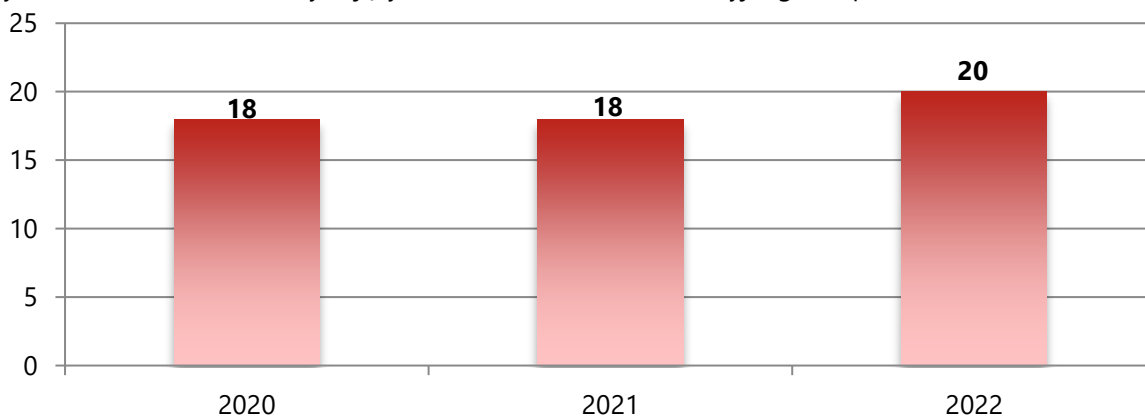
Źródło: Ewidencja gminna

Na terenie Gminy nie funkcjonuje placówka wsparcia dziennego (PWD), której rolą jest wsparcie rodziny poprzez zapewnienie możliwości rozwoju oraz opieki nad dziećmi i młodzieżą, zwłaszcza z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Ośrodki Pomocy Społecznej z dniem 01.07.2018 roku otrzymały do realizacji nowe zadanie, którym było ustalenie prawa i wypłata świadczeń „Dobry start”, przysługujących w związku z rozpoczęciem roku szkolnego dzieciom lub osobom uczącym się do 20 roku życia oraz dzieciom lub osobom uczącym się do 24 roku życia – w przypadku dzieci lub osób uczących się i legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności. Od 1 lipca 2021 roku realizację tego zadania przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W przypadku, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba osób korzystających z omawianego świadczenia uległa wzrostowi – w latach 2020-2021 było to po 18 osób, natomiast w 2022 roku – 20 osób. Dane w tym zakresie przedstawione zostały na kolejnym wykresie.

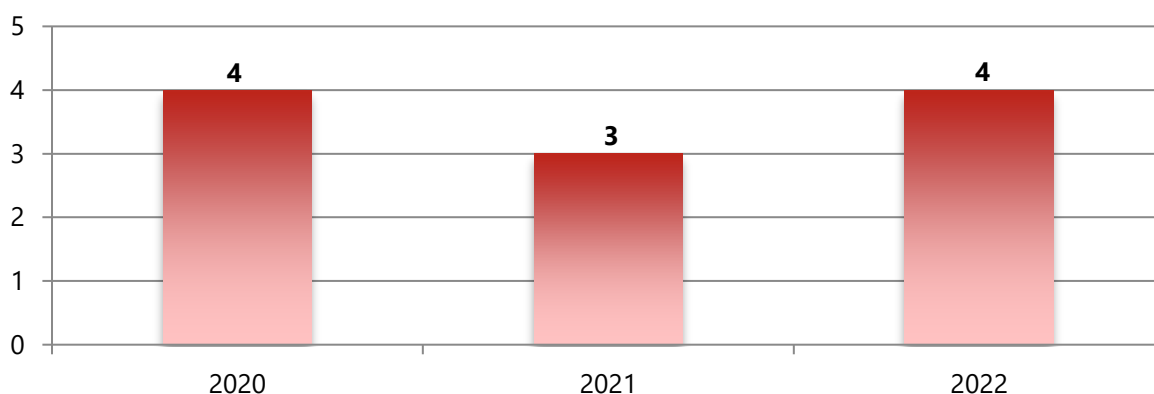
Wykres 16. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ulegała wahaniom – w 2020 roku były to 4 rodziny, w 2021 roku – 3, natomiast w 2022 roku odnotowano ich ponownie 4. Wśród rodzin, którym zostało udzielone wsparcie z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej w 2022 roku znajdują się 2 rodziny wielodzietne oraz 1 niepełna.

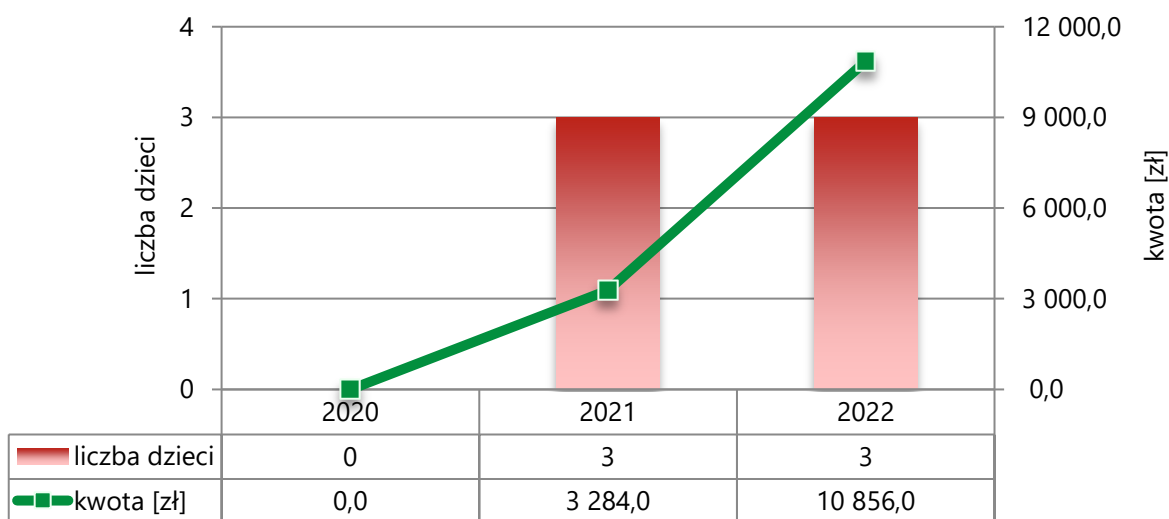
Wykres 17. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

W latach 2021-2022 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt 3 dzieci w rodzinach zastępczych. Kwota przeznaczana na ten cel uległa zwiększeniu – w 2022 roku wyniosła 10 856,0 zł, z kolei w 2020 roku Gmina nie ponosiła odpłatności za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych.

Wykres 18. Liczba dzieci, za których pobyt w rodzinach zastępczych Gmina ponosiła odpłatność oraz kwota przeznaczana na ten cel w latach 2020-2022

Źródło: Sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za 2020, 2021 i 2022 rok

Gmina udziela dzieciom **pomocy w formie stypendiów szkolnych**. W 2022 roku stypendia zostały przyznane 19 uczniom, co oznacza spadek na poziomie 47,2% względem roku 2020. Kwota przeznaczona na stypendia dla uczniów również uległa zmniejszeniu – w 2020 roku wyniosła ona 51 789,13 zł, w 2021 roku – 31 590,87 zł, natomiast w 2022 roku – 27 321,00 zł. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje kolejna tabela.

Tabela 13. Dane dotyczące pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla dzieci z terenu Gminy w latach 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Liczba dzieci, które otrzymały stypendia szkolne	36	20	19
Łączna kwota wypłaconych stypendiów [zł]	51 789,13	31 590,87	27 321,00

Źródło: Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Terespolu-Zaorendzie za rok 2020, 2021 i 2022

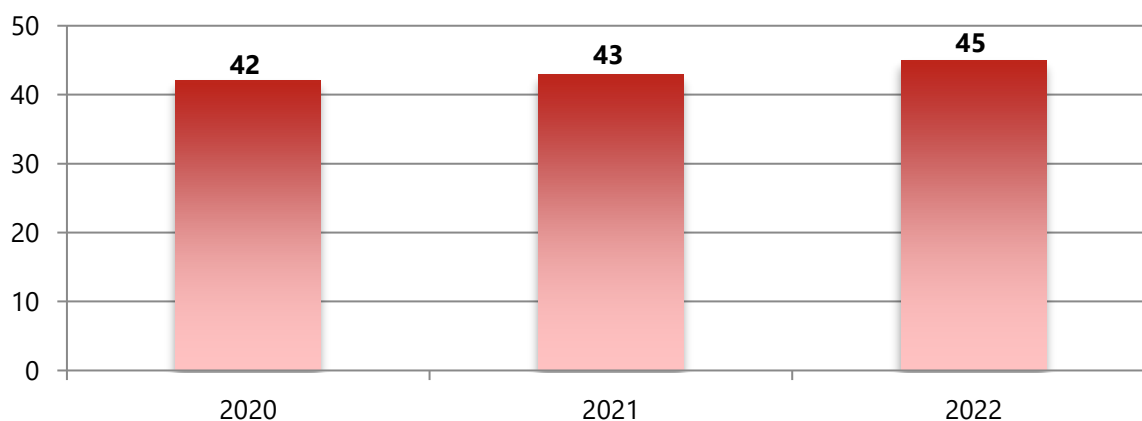
Wsparcie osób z niepełnosprawnościami

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby z niepełnosprawnością z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności wykonywanie pracy zawodowej.* Osoby z niepełnosprawnością dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby z niepełnosprawnością tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji.

W 2022 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie 45 – był to pierwszy pod względem liczebności rodzin powód korzystania ze wsparcia. Z prezentowanych danych wynika, że w latach 2020-2022 liczba rodzin, którym udzielono pomocy społecznej z tego powodu uległa wzrostowi. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 19. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Kolejna tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla dziecka z niepełnosprawnością na przestrzeni lat 2020-2022. W 2020 roku przyznano 361 świadczeń na łączną kwotę 77 830,00 zł, w 2021 roku liczba świadczeń wyniosła 402 na kwotę 86 768,00 zł, z kolei w 2022 roku kształtowała się na poziomie 404 świadczeń na kwotę 87 199,00 zł. W omawianym okresie liczba przyznanych świadczeń przyjmowała tendencje wzrostowe, osiągając w 2022 roku najwyższą wartość. Podobne tendencje odnotowano w przypadku kwot na to przeznaczanych.

Tabela 14. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Liczba świadczeń	361	402	404
Kwota świadczeń [zł]	77 830,00	86 768,00	87 199,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności w latach 2020-2022 ulegała wahaniom. W 2020 roku przyznano 453 świadczenia, w 2021 roku – 474, natomiast w 2022 roku – 465. Kwota przeznaczana na ten cel w analizowanych latach również ulegała wahaniom przyjmując w 2022 roku wartość – 100 366,00 zł.

Tabela 15. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Liczba świadczeń	453	474	465
Kwota świadczeń [zł]	97 776,00	102 308,00	100 366,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

W latach 2020-2022 zarówno liczba świadczeń przyznanych osobom z niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, jak i kwota przeznaczana na ten cel przyjmowały tendencje wzrostowe. W 2022 roku ze świadczeń skorzystało 410 osób, którym przyznano zasiłki na łączną kwotę 88 494,00 zł. Szczegółowe dane przedstawia kolejna tabela.

Tabela 16. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Liczba świadczeń	396	407	410
Kwota świadczeń [zł]	85 473,00	87 847,00	88 494,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Kolejna tabela zawiera dane dotyczące przyznawanego na przestrzeni ostatnich lat specjalnego zasiłku opiekuńczego. Zasiłek ten przysługuje w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: koniecznością stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz koniecznością stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. W 2022 roku w ramach tego zasiłku wypłacono 26 świadczeń, co jest najniższą wartością odnotowaną w analizowanym okresie – w stosunku do roku 2020 zaobserwowano spadek na poziomie 71,1%. Analogicznie w analizowanym przedziale czasu systematycznie malała kwota przyznawanych świadczeń, osiągając w 2022 roku wartość 15 720,00 zł.

Tabela 17. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2020-2022

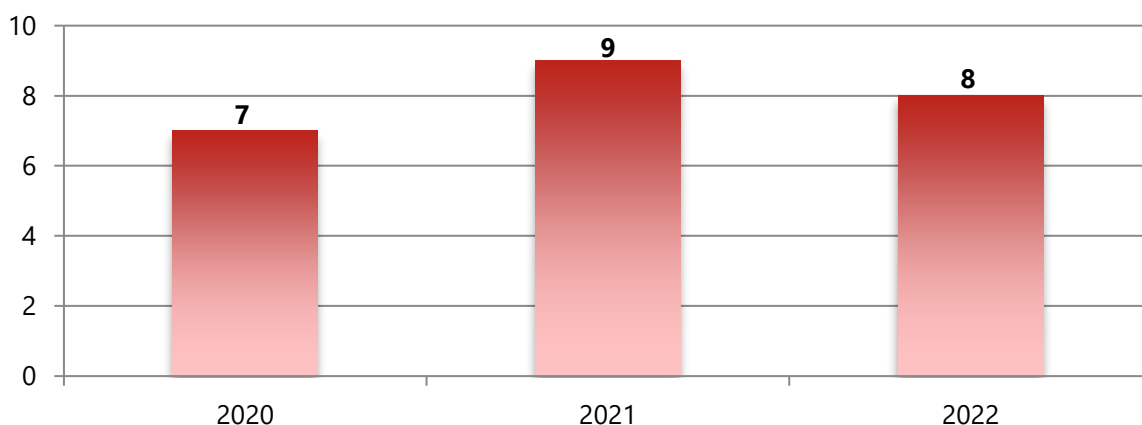
Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Liczba świadczeń	90	39	26
Kwota świadczeń [zł]	54 919,00	23 860,00	15 720,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

W 2022 roku gmina Tereszpól nie brała udziału w programie „**Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej**”, którego głównym celem jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym.

Zadaniem gmin, które jest realizowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej, jest również świadczenie **usług opiekuńczych** osobom chorym, samotnym oraz osobom z niepełnosprawnościami. Zakres usług obejmuje pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną i pielęgnacyjną oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba osób korzystających z usług opiekuńczych ulegała wahaniom – w 2022 roku wyniosła ona 8 osób, co oznacza wzrost o 1 osobę względem roku 2020, a jednocześnie spadek o 1 w stosunku do roku 2021. W analizowanym przedziale czasu nie odnotowano osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

Wykres 20. Liczba osób korzystający z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Pandemia SARS-CoV-2 odbiła się niekorzystnie na osobach z niepełnosprawnością z dwóch powodów – po pierwsze osoby te należą do grupy podwyższonego ryzyka zakażeniem, a po drugie rozwój epidemii wpłynął na konieczność dostosowania systemu pomocy osobom z niepełnosprawnością oraz ich opiekunom, w zakresie opieki, edukacji, rehabilitacji i rewalidacji. Badania przeprowadzone w 2020 roku na próbie 80 osób z niepełnosprawnością oraz ich opiekunów pokazały, że aż 86% badanych deklaruje doświadczenie trudności i problemów w codziennym funkcjonowaniu w związku z pandemią, aż 90% respondentów przez okres trwania pandemii nie korzystało z pomocy OPS lub PCPR, natomiast z wolontariatu czy społecznych akcji pomocowych nie korzystał żaden

badany, co ma związek ze względami epidemicznymi, czyli ryzykiem potencjalnego zakażenia. Dodatkowo, aż 76% ankietowanych w okresie pandemii odczuło zmniejszenie zakresu dotychczasowego wsparcia⁶.

Zdrowie psychiczne

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne, zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych, elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych, a także harmonijny związek między ciałem, a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian⁷.

Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim inne problemy społeczne.

Na terenie gminy Terespol nie funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy ani inna placówka ukierunkowana bezpośrednio na wsparcie osób zmagających się z problemami natury psychicznej.

W latach 2020-2022 roku ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi nie skorzystał żaden mieszkaniec Gminy⁸.

⁶ W. Glanc, E. Zdebska, *Wsparcie osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w sytuacji pandemii*, w: N. G. Pikuła, M. Grewiński, E. Zdebska, W. Glanc, *Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa*, Kraków 2020, s. 53-59.

⁷ www.psychiatriapolska.pl [dostęp: 26.03.2024 r.]

⁸ *Ocena zasobów pomocy społecznej za 2022 rok*

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień

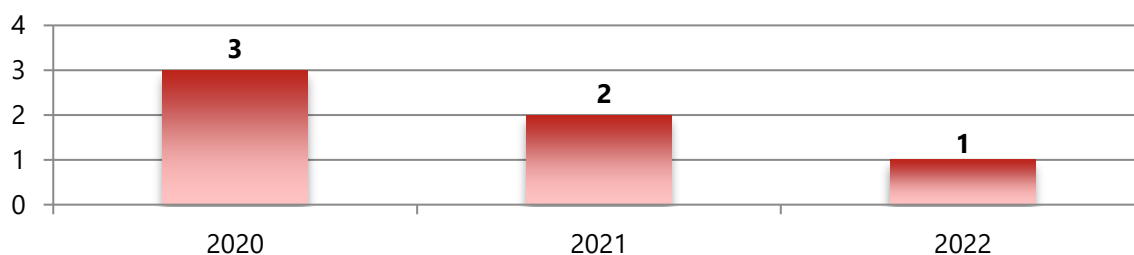
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę, jako że spełnia trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Trzecim wskaźnikiem choroby są zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny⁹.

Działaniami określonymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zadania przez nią podejmowane wynikają między innymi z *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*.

W 2022 roku z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu uzależnienia od alkoholu skorzystała 1 rodzina. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu uległa spadkowi – najwyższą wartość odnotowano w roku 2020 (3 rodziny). W latach 2020-2022 żadna rodzina z terenu Gminy nie korzystała z pomocy i wsparcia z powodu narkomanii.

Wykres 21. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

⁹ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w ramach przysługujących jej uprawnień. W 2022 roku Komisja liczyła 3 członków, ich liczba w ciągu ostatnich lat poddanych analizie utrzymywała się na tym samym poziomie. Dane dotyczące działań podejmowanych przez GKRPA wobec osób uzależnionych w latach 2020-2022 przedstawione zostały w kolejnej tabeli. W 2022 roku członkowie Komisji przeprowadzili rozmowy motywacyjne i interwencyjne z 6 osobami uzależnionymi od alkoholu oraz 4 członkami rodzin osób uzależnionych. W tym samym roku wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 1 osoby. Dla porównania w 2021 roku przeprowadzono rozmowy z 12 osobami uzależnionymi od alkoholu oraz 7 członkami ich rodzin, a także podjęto działania w celu orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia wobec 1 osoby. W roku 2020 Komisja kontaktowała się z 15 osobami uzależnionymi od alkoholu i 17 członkami ich rodzin. Podjęto wówczas czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec 1 osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnienia, a w stosunku do kolejnej osoby wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego.

Tabela 18. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wobec osób uzależnionych w latach 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	15	12	6
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	17	7	4
liczba osób, w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	1	1	b.d.
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	1	0	1

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020, 2021 i Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 rok

W latach 2020-2022 roku gmina Terespol nie realizowała programów profilaktycznych rekomendowane w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii (obecnie Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom), Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) oraz Instytut Psychiatrii i Neurologii (IPiN). Realizowano natomiast programy z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowane do dzieci i młodzieży, w których w 2022 roku wzięło udział 50 uczniów oraz 3 nauczycieli/wychowawców, co było liczbą najniższą w analizowanych latach. Prowadzono również inne działania o charakterze informacyjnym i edukacyjnym dla dzieci, młodzieży, nauczycieli i dorosłych, w tym jednorazowe prelekcje/pogadanki, spektakle, festyny i inne imprezy plenerowe, imprezy sportowe oraz konkursy o tematyce profilaktyki zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 19. Ogólna liczba uczestników programów profilaktycznych zrealizowanych na terenie gminy Terespol w ramach profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży w latach 2020-2022

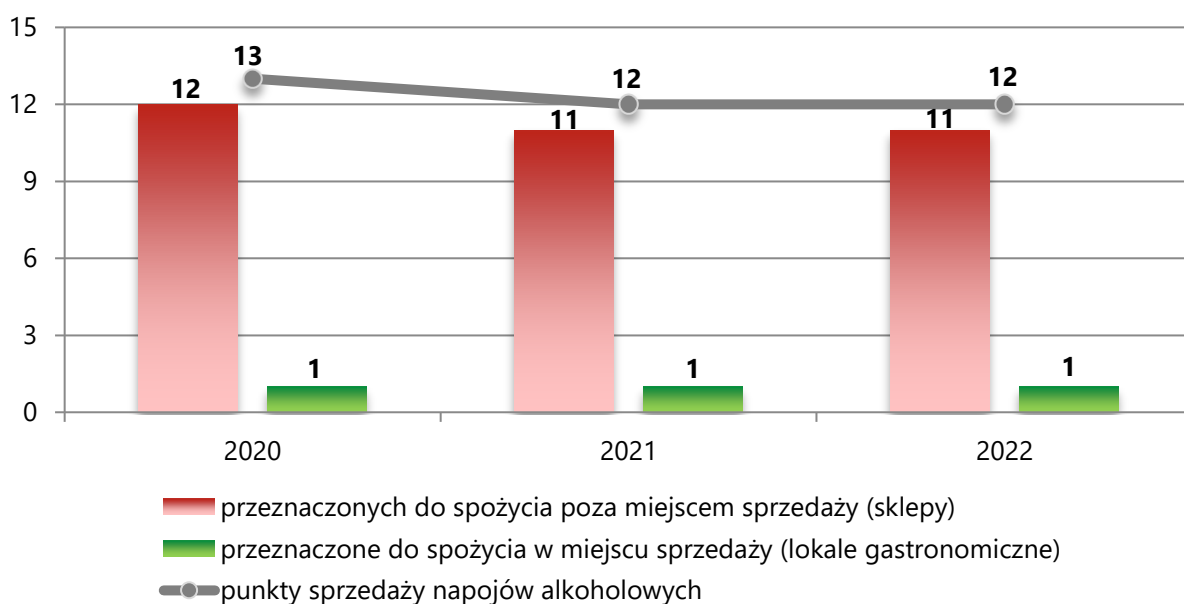
Ip.	wyszczególnienie	2020	2021	2022
	Programy z obszaru profilaktyki uniwersalnej:	65	430	53
1.	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczniów • liczba nauczycieli/wychowawców • liczba rodziców 	50 5 10	285 25 120	50 3 0
2.	Jednorazowe prelekcje, pogadanki	0	160	100
3.	Spektakle	0	0	30
4.	Festyny i inne imprezy plenerowe	0	200	100
5.	Imprezy sportowe	0	0	50
6.	Konkursy	170	0	0

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020, 2021 i Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 rok

W 2021 roku zrealizowano również szkolenia/warsztaty dla nauczycieli i wychowawców w obszarze profilaktyki zachowań ryzykownych wobec dzieci i młodzieży, w których wzięło udział 15 osób, z kolei w pozostałych latach poddanych analizie nie odnotowano podobnych wydarzeń.

W analizowanych latach liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Gminy uległa spadowi – w latach 2021-2022 funkcjonowało łącznie 12 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 11 przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) oraz 1 przeznaczony do spożycia w miejscu sprzedaży (lokal gastronomiczny). W stosunku do 2020 roku liczba punktów prowadzących sprzedaż alkoholu zmniejszyła się o 1.

Wykres 22. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Teresopol na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020, 2021 i Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 rok

Kolejną analizowaną kwestią dotyczącą rynku napojów alkoholowych jest liczba dorosłych mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Teresopol. W latach 2020-2022 na terenie Gminy liczba ta wzrosła z 243 osób na 1 punkt sprzedaży alkoholu do 261 osób, co świadczy o poprawiającej się sytuacji JST w zakresie polityki antyalkoholowej, jako iż mieszkańcy mają nieco bardziej ograniczony dostęp do tego typu napojów.

W 2022 roku na terenie gminy Teresopol nie funkcjonował Punkt Informacyjno-Konsultacyjny, którego zadaniem jest wsparcie osób w kryzysach, w tym dotkniętych uzależnieniami oraz doświadczających przemocy.

Na terenie Gminy nie funkcjonują samopomocowe grupy wsparcia dla osób z problemem alkoholowym.

Pandemia COVID-19 oraz związane z nią ograniczenia aktywności społecznej, izolacji, niepokoju o zdrowie swoje i najbliższych, a także bezpieczeństwo ekonomiczne, w istotny sposób zwiększyły obciążenie zdrowotne i społeczne związane z uzależnieniami. Konsekwencją pandemii może być wzrost liczby osób uzależnionych zarówno od alkoholu, innych substancji psychoaktywnych, jak i urządzeń elektronicznych.

Przeciwdziałanie przemocy domowej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy domowej wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej mówi, że za przemoc domową uważa się *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:*

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy konieczne jest podejmowanie interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości wdrożenia czynności prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy domowej w gminie Teresopol zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej.

Celem funkcjonowania Zespołu jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy domowej. Zespół realizuje działania określone w *Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Teresopol na lata 2022-2026*.

Jedną z analizowanych kwestii są dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych (obecnie grup diagnostyczno-pomocowych). Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba posiedzeń Zespołu utrzymywała się na stałym poziomie – były to po 4 spotkania w skali roku, co oznacza po jednym na kwartał. W ciągu omawianych lat, zarówno liczba grup roboczych (obecnie diagnostyczno-pomocowych), jak i zorganizowanych przez nie spotkań uległa spadkowi – najmniej odnotowano ich w 2022 roku. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

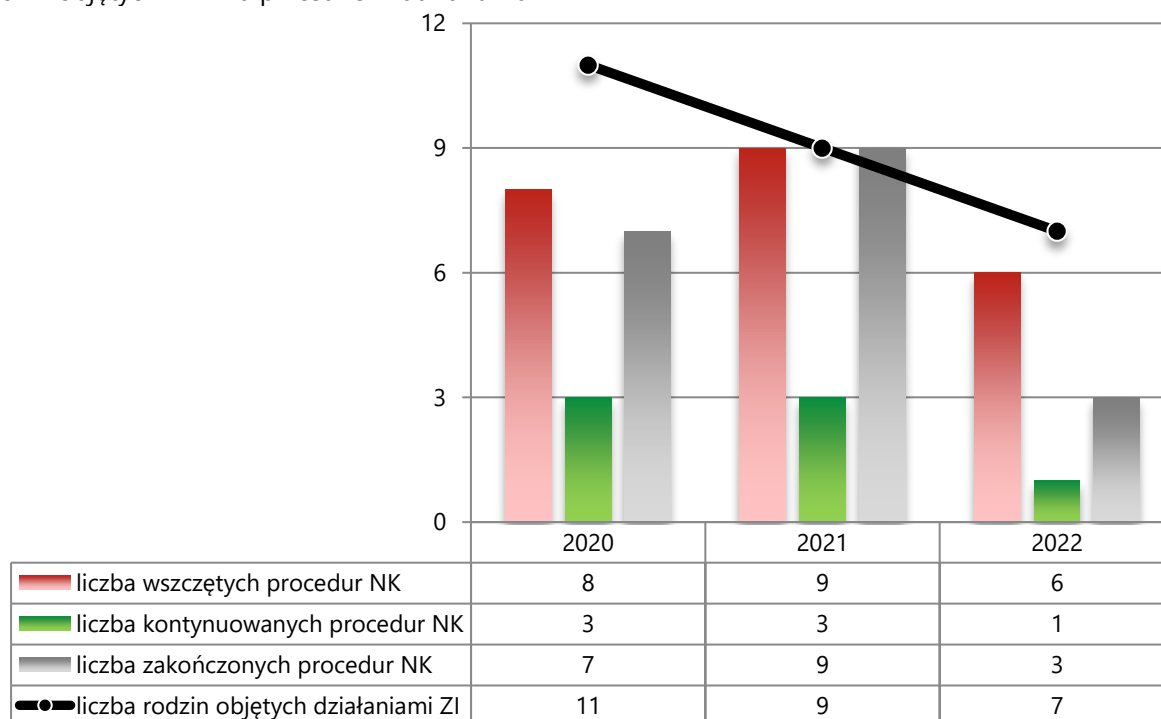
Tabela 20. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych (obecnie diagnostyczno-pomocowych) w latach 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	4
Liczba powołanych grup roboczych	9	9	5
Liczba spotkań grup roboczych	27	19	10

Źródło: Sprawozdanie z realizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie za 2020, 2021 i 2022 rok

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” (NK) i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą domową. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego. Na przestrzeni lat 2020-2022 dostrzec można wahania w zakresie liczby wszczętych procedur „Niebieskie Karty” – najwyższą wartość odnotowano w 2021 roku (9). Podobne tendencje zaobserwowano w przypadku liczby zakończonych procedur NK, natomiast liczba rodzin nimi objętych osiągnęła najwyższą wartość w 2020 roku. W przypadku liczby kontynuowanych procedur nastąpił spadek – w latach 2020-2021 były to 3 przypadki, z kolei w 2022 roku – 1. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejny wykres.

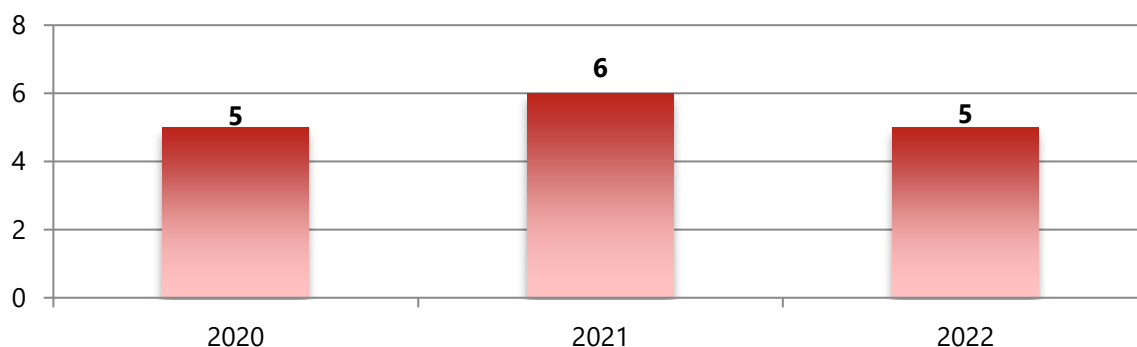
Wykres 23. Liczba wszczętych, kontynuowanych i zakończonych procedur „Niebieskie Karty” oraz liczba rodzin objętych nimi na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Sprawozdanie z realizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie za 2020, 2021 i 2022 rok

W latach 2020-2022 zdecydowaną większość formularzy „Niebieska Karta – A” na terenie Gminy sporządzili funkcjonariusze Policji. W latach 2020 i 2022 było to po 5 formularzy, z kolei w 2021 roku odnotowano 6 działań Policji w tym zakresie. Niniejsze statystyki wskazują na zasadność prowadzenia dalszych działań interwencyjno-prewencyjnych oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców Gminy.

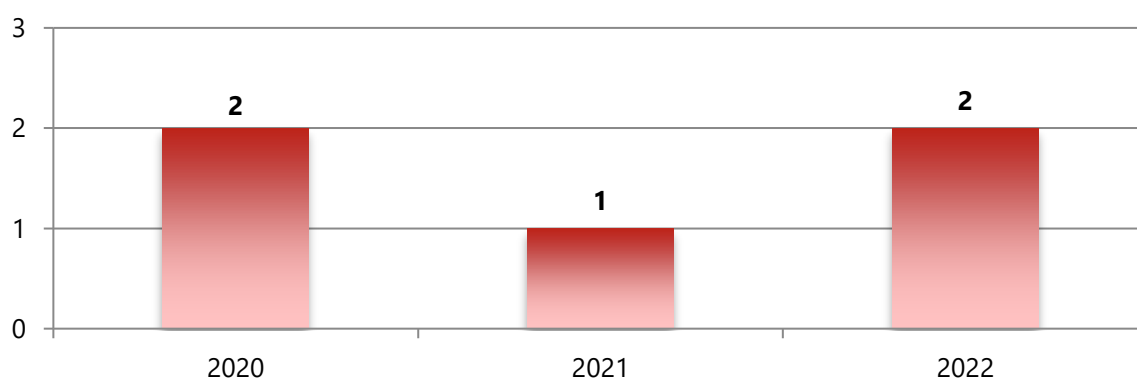
Wykres 24. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” sporządzonych przez Policję w latach 2020-2022

Źródło: Sprawozdanie z realizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie za 2020, 2021 i 2022 rok

W latach 2020 i 2022 Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej skierował po 2 wnioski do Wydziału Rodzinnego i Nieletnich o wgląd w sytuację dzieci, z kolei w 2021 roku podjęto podobne działania w 1 przypadku.

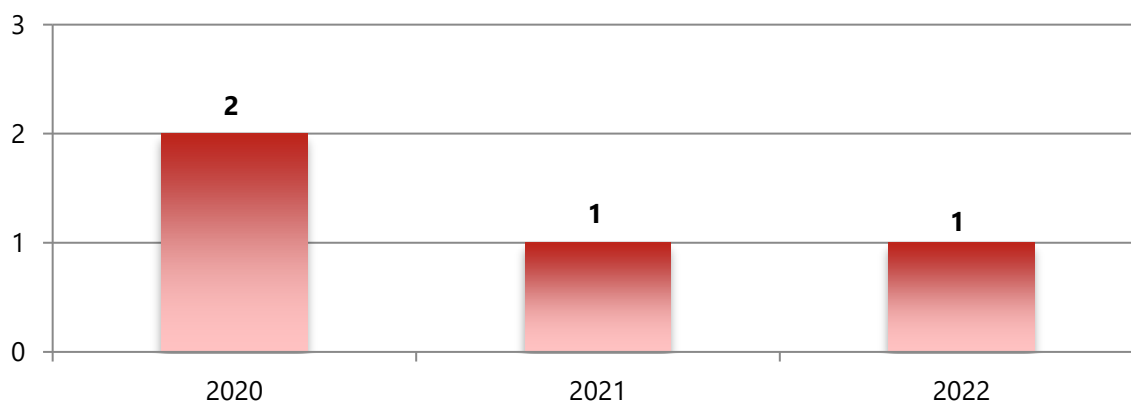
Wykres 25. Liczba wniosków o wgląd w sytuację dzieci przekazanych przez ZI do Wydziału Rodzinnego i Nieletnich w latach 2020-2022

Źródło: Sprawozdanie z realizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie za 2020, 2021 i 2022 rok

Na przestrzeni lat 2020-2022, liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej odnotowana nieznaczny spadek – w roku 2020 były to 2 rodziny, z kolei w latach 2021-2022 odnotowano po 1 przypadku.

Wykres 26. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia GOPS z powodu przemocy domowej w latach 2020-2022

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2020, 2021 i 2022

Frustracja wynikająca z wielu ograniczeń nakładanych w związku z pandemią COVID-19, spowodowała wzrost przejawów przemocy domowej. W niebezpiecznym położeniu znalazły się osoby jej doświadczające, ponieważ w okresie izolacji społecznej osoby te przebywały częściej pod jednym dachem z oprawcą, miały utrudnioną możliwość ucieczki, a także trudniejszy dostęp do specjalistycznej pomocy.

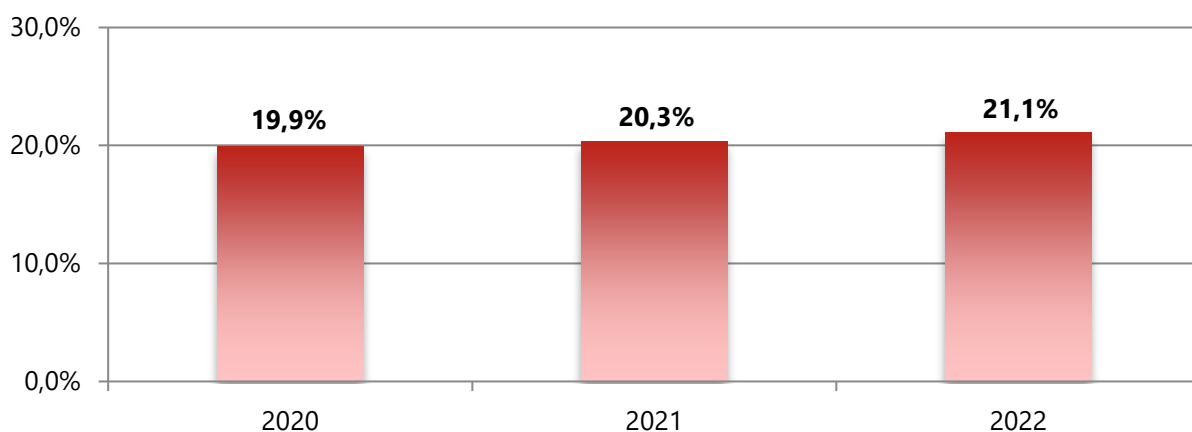
Aktywność i integracja społeczna seniorów

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat możemy zauważyć niewielki wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. W gminie Teresopol odsetek osób będących w wieku poprodukcyjnym w 2022 roku wyniósł 21,1%, co oznacza wzrost w stosunku do roku 2020 o 1,2 pp., z kolei względem roku 2021 o 0,8 pp. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

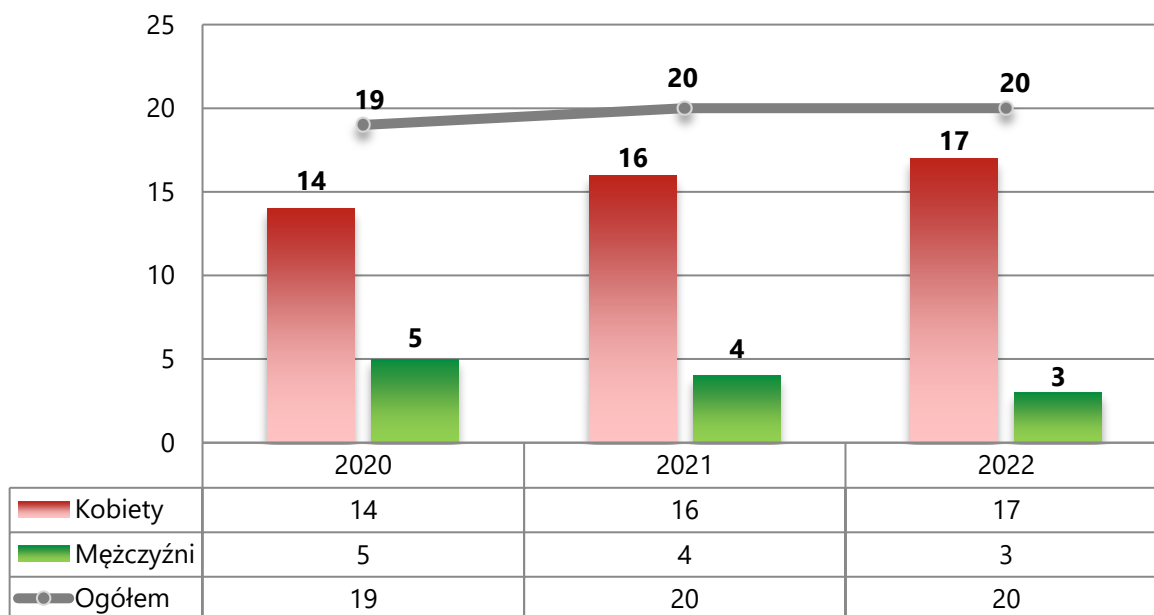
Wykres 27. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy Teresopol na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy i wsparcia pomocy społecznej wyniosła w 2022 roku 20. Większość stanowiły kobiety – 17 osób, natomiast liczba mężczyzn wyniosła 3. Na przestrzeni lat 2020-2022 dostrzec można nieznaczny wzrost w zakresie liczby korzystających z pomocy społecznej mieszkańców Gminy, będących w wieku poprodukcyjnym – w 2022 roku w stosunku do roku 2020 liczba świadczeniobiorców zwiększyła się o 1. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje kolejny wykres.

Wykres 28. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Osoba, która ukończyła 75 rok życia, jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego bez potrzeby weryfikowania jej stanu zdrowia w drodze badania lekarza orzecznika ZUS, jak ma to miejsce wobec pozostałej grupy uprawnionych. W latach 2020-2021 z zasiłku pielęgnacyjnego nie skorzystał żaden mieszkaniec po 75 roku życia, zamieszkujący gminę Tereszpól¹⁰.

Kluczowym zasobem w zakresie wsparcia seniorów są domy pomocy społecznej, świadczące usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności i nie są zdolne do samodzielnej egzystencji. Kierowanie do DPS i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca w Domu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Opłatę za pobyt w DPS ponosi sam mieszkaniec, jednak nie więcej niż 70,0% swojego dochodu. Jeżeli nie pokrywa on opłaty w całości, różnicę ponoszą małżonkowie, zstępni przed wstępnymi, a w przypadku, gdy ich dochody nie przekraczają 300% kryterium dochodowego, koszty ponosi gmina. Liczbę osób przebywających w nich w analizowanym okresie oraz

¹⁰ Ocena zasobów pomocy społecznej za 2022 rok

przeznaczone na to środki prezentuje kolejna tabela. W latach 2020-2022 liczba mieszkańców, za których pobyt w DPS poniosła odpłatność gmina Terespol zmniejszyła się z 6 osób w 2020 roku do 4 w latach 2021-2022. Przeznaczana na ten cel kwota ulegała wahaniom, osiągając w 2022 roku najniższą wartość – 127 144,81 zł. Szczegółowe dane przedstawia kolejna tabela.

Tabela 21. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Liczba osób przebywających w DPS	6	4	4
Kwota świadczeń [zł]	130 645,34	134 572,28	127 144,81

Źródło: Sprawozdanie z działalności GOPS w Terespolu-Zaorendzie za rok 2020, 2021 i 2022

Jedną z form aktywizacji osób starszych są Kluby Seniora, które mają na celu przeciwdziałanie osamotnieniu i marginalizacji seniorów. Na terenie gminy Terespol funkcjonuje Klub Seniora, który spotyka się w remizie OSP w Szozdach, oferujący zajęcia edukacyjne i szkolenia aktywizujące osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym.

Z roku na rok odsetek osób starszych w całym kraju wzrasta. Poza samym zagrożeniem związanym z ryzykiem zachorowania i dotkliwym przechodzeniem choroby, istotnym problemem w czasie pandemii był utrudniony dostęp do leczenia chorób przewlekłych. Ryzykiem było również nasilenie się innych chorób czy schorzeń związanych z ograniczeniem aktywności ruchowej, jak i społecznej. Na podstawie badań przeprowadzonych w 2020 roku przez Krajowy Instytut Gospodarki Senioralnej na próbie 1 118 osób w wieku senioralnym wynika, że 1/3 ankietowanych przerwała dotychczasowe leczenie, większość badanych odczuła problemy z dostępem do opieki medycznej podczas pandemii, blisko połowa respondentów czuła się samotna podczas trwania pandemii i brakowało im spotkań z innymi ludźmi, a ponad połowa odczuwała potrzebę dostępu do lekarza specjalisty.

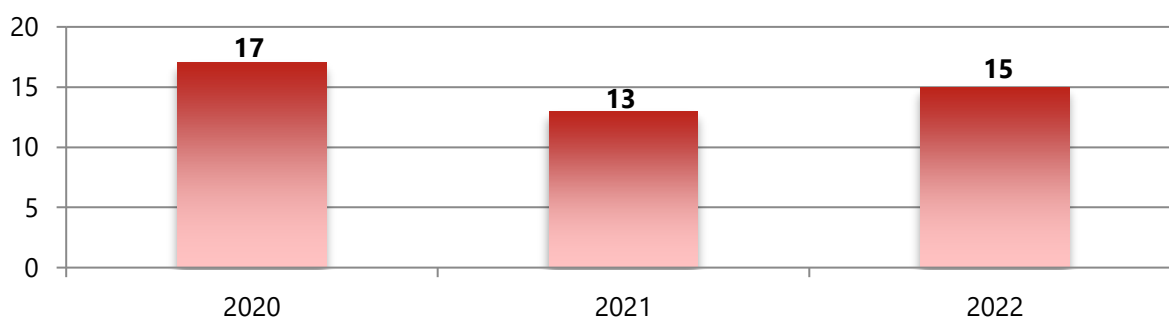
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej znajduje się bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy) jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość.

W 2022 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 15, co oznacza, że w stosunku do 2020 roku odnotowano spadek o 11,8%, z kolei w porównaniu do 2021 roku wzrost na poziomie 15,4%.

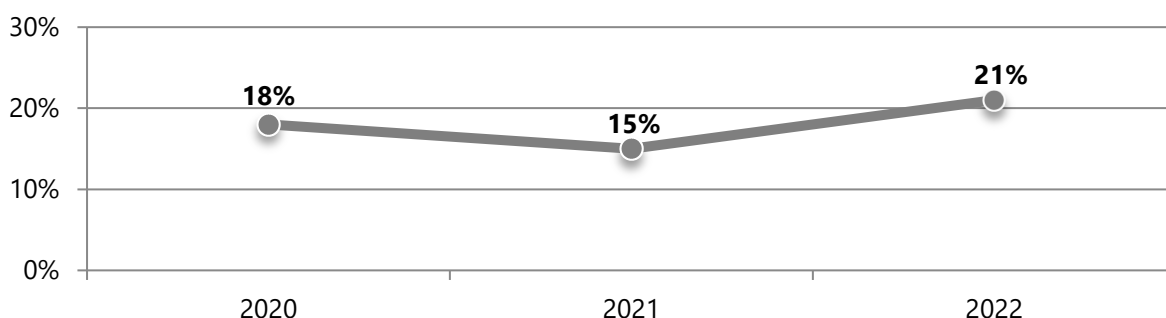
Wykres 29. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Dostrzegalna jest zmienna tendencja, jeśli chodzi o wartości wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej. Wskaźnik ten obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W 2020 roku osiągnął on poziom 18%, w 2021 roku spadł do 15%, z kolei w 2022 roku zwiększył się względem lat poprzednich i przyjął wartość 21%.

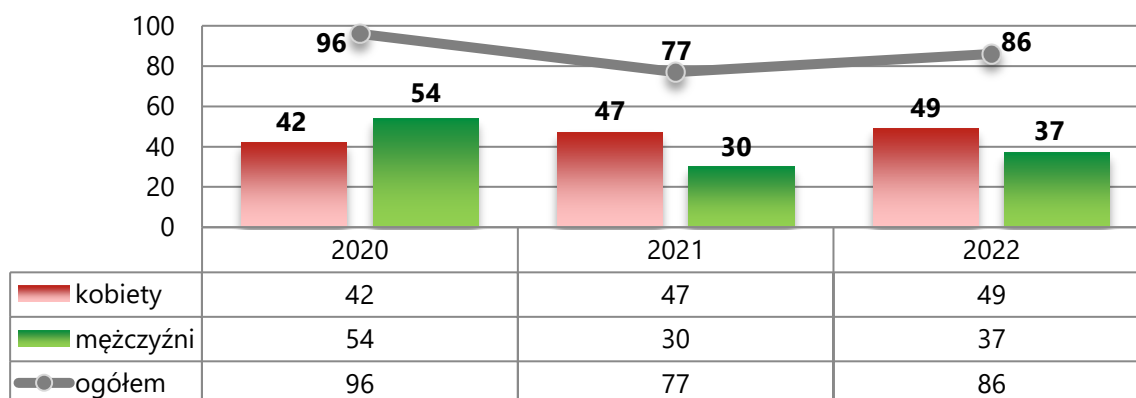
Wykres 30. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Na koniec 2022 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Biłgoraju, zarejestrowanych było łącznie 86 mieszkańców gminy Tereszpól. Oznacza to wzrost względem 2021 roku na poziomie 11,7%, a jednocześnie spadek o 10,4% w porównaniu do roku 2020. Pod względem płci widoczna jest nieznaczna dysproporcja – pozostających bez pracy kobiet było w 2022 roku więcej niż mężczyzn (liczba kobiet – 49, liczba mężczyzn – 37), w 2020 roku zaobserwowano odwrotną tendencję.

Wykres 31. Mieszkańcy gminy Tereszpól zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Rozpatrując kwestię liczby bezrobotnych osób z podziałem na grupę wiekową można zauważyć, że w 2022 roku w stosunku do 2020 roku nastąpił wzrost udziału osób mających mniej niż 25 lat w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy (o 2,1 pp.). W przypadku osób do 30 roku życia odsetek ten w latach 2020-2022 ulegał wahaniom, przyjmując ostatecznie wartość 34,9% w roku 2022, co oznacza spadek o 4,7 pp. w porównaniu do 2020 roku. Podobne tendencje zaobserwowano w przypadku mieszkańców powyżej 50 roku życia zarejestrowanych w PUP – w 2020 roku wskaźnik ten wynosił 26,0%, z kolei w 2022 roku odnotowano wartość równą 20,9%. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia tabela poniżej.

Tabela 22. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Terespol w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2020-2022

Kategoria wiekowa	31 grudnia 2020		31 grudnia 2021		31 grudnia 2022	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
Do 25 roku życia	17	17,7	13	16,9	17	19,8
Do 30 roku życia	38	39,6	31	40,3	30	34,9
Powyżej 50 roku życia	25	26,0	13	16,9	18	20,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ze zjawiskiem długotrwałego bezrobocia mamy do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy jako bezrobotnej przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest to zjawisko niekorzystne z punktu widzenia rynku pracy, ponieważ najczęściej świadczy o tym, że bezrobotny nie ma zamiaru czy możliwości podjęcia zatrudnienia bądź uzyskuje dochody z nielegalnych źródeł. Poniższa tabela przedstawia liczbę długotrwale bezrobotnych mieszkańców gminy Terespol oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy, w porównaniu do danych z całego powiatu biłgorajskiego. W przypadku gminy Terespol dostrzegalny jest spadek liczby osób długotrwale bezrobotnych w 2022 roku względem 2020 roku. Warto zwrócić uwagę na fakt, że odsetek osób długotrwale bezrobotnych w Gminie w latach 2020-2021 stanowił niespełną połowę wszystkich mieszkańców pozostających bez zatrudnienia, natomiast w 2022 roku wynosił on około 1/3 ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. W całej Polsce udział osób długotrwale bezrobotnych

wyniósł w 2022 roku 51,7%, natomiast w powiecie biłgorajskim kształtował się na poziomie 45,0%, co oznacza, że sytuacja w gminie Tereszpól była bardziej korzystna w stosunku do kraju oraz powiatu.

Tabela 23. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców gminy Tereszpól oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu biłgorajskiego na przestrzeni lat 2020-2022

Wyszczególnienie		2020	2021	2022
Gmina	Liczba osób	41	32	31
	Udział [%]	42,7	41,6	36,0
Powiat	Liczba osób	1 155	1 042	954
	Udział [%]	45,8	47,5	45,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Gmina Tereszpól prowadzi ścisłą współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w Biłgoraju w zakresie aktywizacji osób pozostających bez zatrudnienia. PUP oferuje aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, czego przykładem jest realizowany od stycznia do grudnia 2024 roku program regionalny pt. „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych do 30 roku życia”.

W związku z pandemią COVID-19 oraz związanymi z nią obostrzeniami, pogorszeniu uległa sytuacja na rynku pracy. W czasie pandemii pracę straciło wiele osób, przede wszystkim pracujących w branżach szczególnie dotkniętych wprowadzaniem obostrzeniami oraz mających umowy cywilno-prawne. Skutki pandemii na rynku pracy mogą być jednak odroczone w czasie i dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej, jak między innymi kryzys występujący w wielu branżach. Radzenie sobie z epidemią, a w jej następstwie z kryzysem gospodarczym i pogorszeniem sytuacji na rynku pracy, będzie wymagało w perspektywie najbliższych lat, zwrócenia szczególnej uwagi na podejmowanie działań wspierających mieszkańców w tym zakresie.

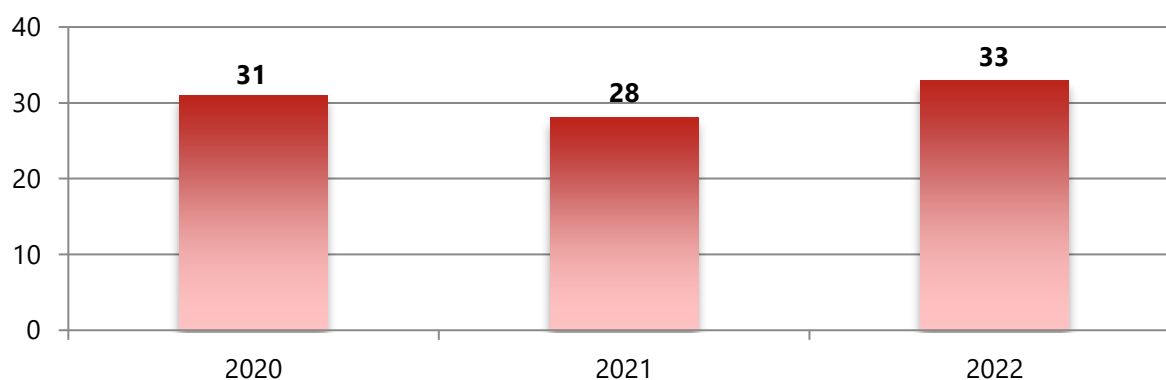
Wsparcie osób z problemem ubóstwa

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawnione były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

Dane źródłowe pokazują, że ogólna liczba rodzin zamieszkujących Gminę, którym zostały udzielone pomoc i wsparcie z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2020-2022 ulegała wahaniom. W 2020 roku z tego powodu z pomocy korzystało 31 rodzin, w 2021 roku – 28 rodzin, natomiast w 2022 roku – 33 rodziny.

Wykres 32. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

W 2022 roku zasiłki stałe pobierało 12 osób, zasiłek okresowy – 7 osób, a zasiłek celowy – 45 osób. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba świadczeniobiorców zasiłku stałego i okresowego uległa spadkowi, z kolei w przypadku zasiłku celowego zaobserwowano stopniowy wzrost. Kwota świadczeń w zakresie zasiłku stałego uległa zwiększeniu, natomiast w przypadku zasiłku okresowego i celowego zaobserwowano wahania. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje kolejna tabela.

Tabela 24. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2020-2022

Rodzaj zasiłku	2020		2021		2022	
	Liczba osób	Kwota świadczeń [zł]	Liczba osób	Kwota świadczeń [zł]	Liczba osób	Kwota świadczeń [zł]
Zasiłek stały	14	59 187	14	67 164	12	71 905
Zasiłek okresowy	13	31 613	10	16 878	7	17 106
Zasiłek celowy	37	26 830	44	34 124	45	31 614

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 i 2022 rok

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Terespolu-Zaorendzie realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”, którego celem jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, w podeszłym wieku i osób z niepełnosprawnością.

Przedstawiona poniżej analiza dotyczy osób pobierających świadczenie pieniężne oraz dzieci z terenu Gminy, które korzystały ze świadczeń niepieniężnych w formie posiłku. W 2022 roku świadczenie pieniężne w ramach tego Programu przyznane zostało 9 osobom, natomiast niepieniężne w formie posiłku – 37 dzieciom. W ciągu ostatnich trzech lat liczba osób otrzymujących świadczenie pieniężne uległa wzrostowi, z kolei liczba dzieci korzystających z posiłku ulegała wahaniom, przyjmując najwyższą wartość w 2020 roku (51).

Tabela 25. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Świadczenie pieniężne (liczba osób)	6	6	9
Świadczenie niepieniężne (liczba dzieci)	51	32	37

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 i 2022 rok

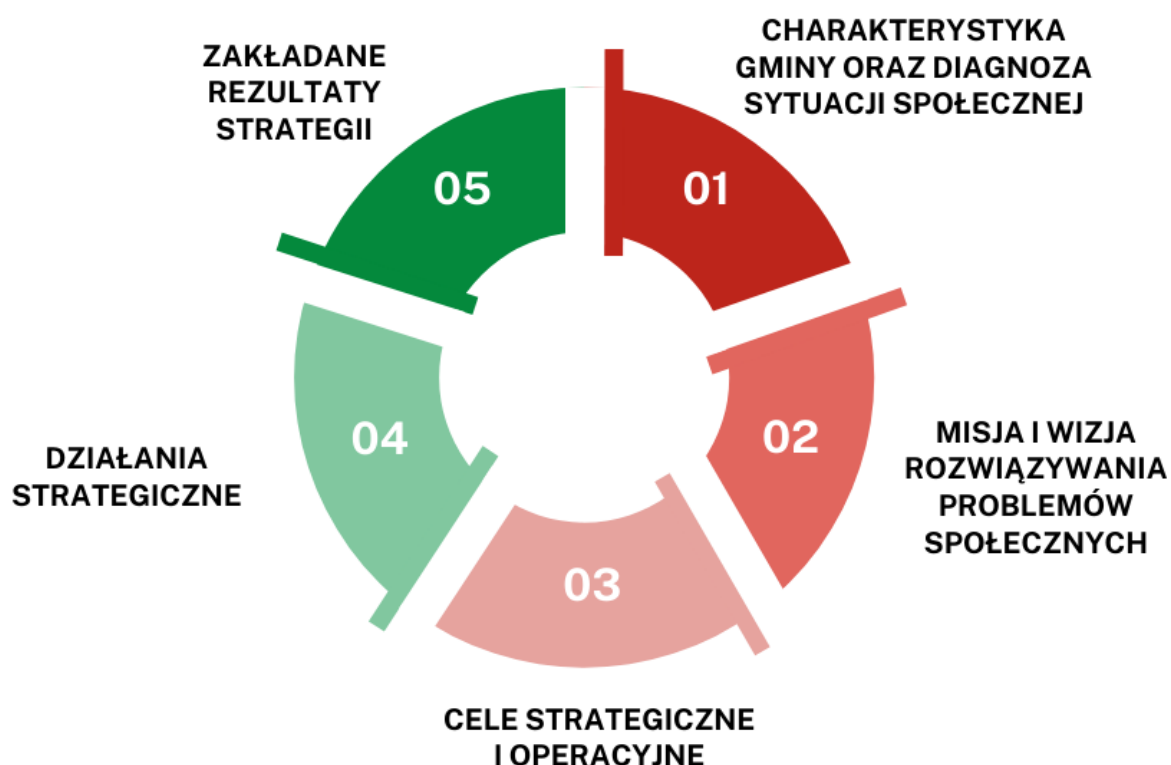
Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności – jest często zarówno przyczyną ubóstwa, jak i jego skutkiem. W latach 2020-2022 z pomocy i wsparcia GOPS z powodu bezdomności korzystała 1 osoba¹¹.

¹¹ Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2020, 2021 i 2022

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

Część programowa Strategii składa się z następujących elementów: misji i wizji rozwiązywania problemów społecznych, celów strategicznych i operacyjnych, zaplanowanych do realizacji działań, zakładanych rezultatów Strategii, sposobów aktualizacji, monitorowania i ewaluacji, ram finansowych oraz przepisów dotyczących wdrażania. Punktem wyjściowym dla przedstawionych w tej części prognoz, jest diagnoza sytuacji społecznej, będąca skutecznym narzędziem oceny uwarunkowań strategicznych. Przeprowadzona analiza przyniosła informacje niezbędne do podjęcia decyzji planistycznych i sformułowania kierunków rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 5. Elementy procesu planowania strategicznego

Źródło: Opracowanie własne

Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja Strategii służy do opisu obrazu Gminy w relatywnie odległej przyszłości. Przedstawia stan, który chcemy uzyskać w najbardziej korzystnych warunkach rozwoju. Wyznacza ona określony punkt orientacyjny.

Wizja rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy Teresopol została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej. Sformułowanie wizji pozwala na zdefiniowanie **misji**, czyli ogólnego celu, który pokazuje kierunek, w którym Gmina zmierza.

MISJA

Gmina Teresopol dąży do stworzenia społeczności, w której każdy mieszkaniec czuje się wartościowy, a sprawnie działający system polityki społecznej realizowany przez wykwalifikowaną kadrę przy współpracy z podmiotami zaangażowanymi w rozwiązywanie problemów społecznych zapewnia mieszkańcom warunki do godnego życia, gwarantującego równość szans i szanse na aktywny udział w życiu publicznym.

Każdy mieszkaniec gminy Teresopol, niezależnie od swojej sytuacji życiowej, ma zapewnione wszechstronne i skoordynowane wsparcie, co umożliwia skuteczne przezwyciężanie indywidualnych i zbiorowych problemów. Przyczynia się to do podnoszenia jakości życia i dobrostanu wszystkich członków społeczności, czyniąc Gminę wzorowym przykładem JST, w której systematyczny rozwój idzie w parze z dbałością o każdego mieszkańca.

WIZJA

Kierunki rozwiązywania problemów społecznych

W oparciu o wnioski wynikające z analizy danych dotyczących poszczególnych dziedzin sformułowano cele strategiczne, których realizacja da możliwość zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych. Dla każdego z celów strategicznych, wyznaczono cele operacyjne, przy których zaprezentowane zostały planowane zadania (kierunki działań). Przyczynią się one do realizacji celów strategicznych. Określone zostały także podmioty odpowiedzialne i współpracujące, wskaźniki realizacji zadań, zakładane rezultaty oraz źródła finansowania.

Cele strategiczne:

1

Usprawnienie systemu pomocy i wsparcia dla rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju kompetencji wychowawczych rodziców.

2

Zintegrowana polityka senioralna oraz wsparcie osób z niepełnosprawnościami.

3

Zwiększenie skuteczności wsparcia mieszkańców w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.

4

Rozwój lokalnego systemu pomocy rodzinom uwikłanym w problem przemocy domowej.

5

Promocja zdrowia psychicznego oraz dążenie do wzmacniania dobrostanu psychicznego mieszkańców.

6

Kompleksowe wsparcie i integrowanie ze środowiskiem lokalnym osób bezrobotnych, ubogich i wykluczonych społecznie.

I. Usprawnienie systemu pomocy i wsparcia dla rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju kompetencji wychowawczych rodziców.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
I.1. Wsparcie rodziców i opiekunów w rozwijaniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz prawidłowym wypełnianiu ich funkcji.				
Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze pomocy asystenta rodziny.	Poprawa sytuacji rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	GOPS	Budżet Gminy
Inicjowanie działań mających na celu utworzenie rodzin wspierających na terenie Gminy.	Wsparcie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze dzięki pomocy rodziny wspierającej.	Liczba rodzin wspierających.	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy
Inicjowanie wprowadzenia usług społecznych w zakresie wsparcia rodzin (np. warsztaty rodzicielskie, wsparcie psychologiczne, terapia rodzinna).	Podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców z terenu Gminy.	Liczba rodziców korzystających z usług społecznych.	GOPS, NGO	Budżet Gminy
	Podniesienie jakości życia rodzin.	Liczba świadczonych form usług społecznych.		

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Terespol

Zabezpieczenie pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.	Poprawa sytuacji dzieci znajdujących się w rodzinach zastępczych.	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.	GOPS, PCPR	Budżet Gminy
Rozpowszechnianie informacji na temat możliwości skorzystania z poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów.	Wzrost świadomości mieszkańców na temat możliwości uzyskania wsparcia na terenie Gminy.	Liczba rozpowszechnionych informacji.	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Organizowanie szkoleń/ warsztatów rozwijających kompetencje zawodowe pracowników instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny.	Podniesienie poziomu i jakości usług świadczonych w stosunku do rodzin.	Liczba osób biorących udział w szkoleniach/ warsztatach.	GOPS, GKRPA, UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy
		Liczba zorganizowanych warsztatów/szkoleń.		
Zainicjowanie działań w celu utworzenia samopomocowej grupy wsparcia dla rodziców.	Poprawa psychicznego i społecznego funkcjonowania rodzin.	Liczba podjętych działań w celu utworzenia grupy wsparcia.	GOPS, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy

I.II. Wyrównywanie szans edukacyjno-rozwojowych dzieci i młodzieży oraz poszerzenie działań rozwijających ich zainteresowania w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla dzieci z różnymi potrzebami.				
Zainicjowanie utworzenia Placówki Wsparcia Dziennego.	Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży, organizacja ich czasu wolnego.	Liczba dzieci korzystających z placówki.	GOPS	Budżet Gminy
Organizowanie, wspieranie i promowanie imprez oraz wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi.	Wzrost integracji rodzin z dziećmi.	Liczba zorganizowanych imprez.	GOPS, UG, placówki oświatowe, NGO, BP	Budżet Gminy
Współpraca z placówkami oświatowymi w celu dostosowywania podejmowanych działań do problemów występujących wśród dzieci, młodzieży oraz ich rodzin.	Poprawa jakości i stopnia dostosowania usług skierowanych do dzieci i młodzieży.	Liczba placówek, z którymi podjęto współpracę.	UG, GOPS, placówki oświatowe	Brak kosztów
Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenie Gminy.	Organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży, w tym rozwijanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego.	Liczba dostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych.	GOPS, UG, NGO, BP, placówki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpól

Zwiększenie oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy.	Przeciwdziałanie podejmowaniu przez dzieci i młodzież zachowań ryzykownych.	Liczba miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.	GOPS, UG, NGO, GKRPA, BP, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Systematyczne doposażanie placówek oświatowych w profesjonalny sprzęt.	Wzrost poziomu edukacji i jakości kształcenia w szkołach.	Liczba działań podjętych w celu doposażenia placówek oświatowych.	UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa

II. Zintegrowana polityka senioralna oraz wsparcie osób z niepełnosprawnościami.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
II.1. Rozwój infrastruktury pomocowej, skierowanej do seniorów i osób z niepełnosprawnościami, odpowiadającej na ich aktualne zapotrzebowanie.				
Inicjowanie działań mających na celu dostosowywanie infrastruktury gminnej (punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) oraz publicznych środków transportu do potrzeb osób o ograniczonej mobilności.	Zwiększenie możliwości przemieszczania się osób o ograniczonej mobilności po obiektach infrastruktury gminnej.	Liczba obiektów infrastruktury gminnej dostosowanych do potrzeb osób o ograniczonej mobilności.	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy, PFRON, Fundusze Europejskie
Rozwój małej architektury gminnej, skierowanej w szczególności do osób z niepełnosprawnościami i seniorów (w tym zwiększenie liczby ławek w przestrzeni publicznej, utworzenie tzw. „przysiadaczy”).	Zwiększenie komfortu osób z niepełnosprawnościami i seniorów w zakresie przemieszczania się po obszarze Gminy.	Liczba obiektów małej architektury gminnej dostosowanych do potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami.	UG, NGO	Budżet Gminy, Budżet Państwa

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpol

Zainicjowanie zorganizowania wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz seniorów.	Udzielanie wsparcia, w tym wsparcia emocjonalnego oraz dążenie do przełamywania barier społecznych.	Liczba wolontariuszy.	GOPS, NGO, BP, UG, Klub Seniora, placówki oświatowe	Budżet Gminy
		Liczba osób objętych wolontariatem.		
Zainicjowanie działań w celu wprowadzenia usług transportowych dla osób z niepełnosprawnością i seniorów na terenie Gminy.	Zwiększenie komfortu osób z niepełnosprawnością i seniorów w zakresie przemieszczania się po obszarze Gminy.	Liczba osób korzystających z usług.	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy
		Liczba pojazdów przystosowanych do realizacji usług transportowych.		
Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz seniorów oraz osób z niepełnosprawnością i wspieranie ich działalności.	Intensyfikacja działań mających na celu współpracę z NGO.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	GOPS, NGO, UG, Klub Seniora	Budżet Gminy
Inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych na rzecz osób chorych, z niepełnosprawnością oraz seniorów.	Aktywizacja i integracja osób z niepełnosprawnością oraz seniorów poprzez uczestnictwo w programach.	Liczba wdrożonych programów.	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy, PFRON, Budżet Państwa
		Liczba uczestników programów.		

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol

Zapewnienie profesjonalnego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami poprzez działalność asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej na terenie Gminy.	Wsparcie samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie im specjalistycznej opieki.	Liczba asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej.	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy, Fundusz Solidarnościowy, Budżet Państwa
		Liczba osób objętych wsparciem asystentów.		
Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych.	Poprawa jakości usług opiekuńczych i stopnia ich powszechności.	Liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych.	GOPS, NGO	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Zapewnienie miejsc w Domach Pomocy Społecznej.	Poprawa warunków bytowych osób wymagających całodobowej opieki.	Liczba mieszkańców przebywających w Domach Pomocy Społecznej.	GOPS	Budżet Gminy
Udzielanie pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnością i osobom starszym.	Poprawa warunków bytowych seniorów oraz osób z niepełnosprawnością.	Liczba osób objętych pomocą materialną.	GOPS	Budżet Gminy, Budżet Państwa

II.II. Integracja społeczna seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz podnoszenie ich poziomu aktywności społecznej.				
Promowanie pozytywnego wizerunku seniora i osoby z niepełnosprawnością w społeczności lokalnej.	Zmiana postaw i zachowań środowiska lokalnego wobec seniorów oraz osób z niepełnosprawnością.	Liczba podjętych działań promujących.	GOPS, UG, NGO, BP, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Zainicjowanie akcji informacyjnych/warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych.	Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród osób starszych.	Liczba podjętych działań informacyjnych/zrealizowanych warsztatów.	GOPS, UG, BP, NGO, KP	Budżet Gminy
Kontynuowanie działalności placówek zrzeszających osoby w podeszłym wieku.	Organizacja czasu wolnego osób starszych oraz ich integracja społeczna.	Liczba uczestników.	GOPS, UG, BP, NGO	Budżet Gminy, Budżet Państwa
		Liczba dostępnych zajęć.		
Organizacja zajęć promujących zdrowy i aktywny tryb życia, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie umiejętności osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów.	Poprawa dostępności do zajęć kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnością.	Liczba zajęć.	GOPS, UG, NGO, BP, Klub Seniora	Budżet Gminy, Fundusze Europejskie
	Wzrost aktywności społecznej seniorów i osób z niepełnosprawnością.	Liczba seniorów oraz osób z niepełnosprawnością uczestniczących w zajęciach.		

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpól

Stworzenie warunków do integracji społecznej osób z niepełnosprawnością oraz seniorów poprzez realizację projektów socjalnych i programów adresowanych do tych grup, również na obszarach wiejskich.	Realizacja projektów na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnością.	Liczba zrealizowanych projektów/programów.	GOPS, UG, NGO, Klub Seniora	Budżet Gminy, PFRON, Budżet Państwa
		Liczba uczestników.		
Kierowanie osób z niepełnosprawnością z terenu Gminy do Warsztatu Terapii Zajęciowej, zlokalizowanego w sąsiednich gminach oraz organizacja i zabezpieczenie kosztów na pokrycie dowozu tych osób.	Aktywizacja i integracja osób z niepełnosprawnością, poprzez udział w zajęciach organizowanych przez Warsztat Terapii Zajęciowej.	Liczba uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej.	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy, PFRON, Budżet Państwa

III. Zwiększenie skuteczności wsparcia mieszkańców w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
III.I. Zintensyfikowanie działań pomocowych dla osób uzależnionych i współuzależnionych.				
Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom z problemem uzależnienia.	Poprawa warunków bytowych rodzin z problemem uzależnienia.	Liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna i niematerialna.	GOPS	Budżet Gminy
Inicjowanie utworzenia samopomocowej grupy wsparcia dla osób z problemem alkoholowym.	Zapewnienie wsparcia emocjonalnego oraz psychicznego rodzinom osób uzależnionych.	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach grupy.	NGO, UG, GKRPA	Budżet Gminy
Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego.	Wzrost liczby osób podejmujących terapię w placówkach leczenia odwykowego.	Liczba osób, wobec których podjęte zostały rozmowy motywujące.	GOPS, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol

Inicjowanie utworzenia Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego w celu przeciwdziałania problemowi alkoholowemu w Gminie.	Zwiększenie pomocy dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.	Liczba osób korzystających z poradnictwa PIK.	UG, GKRPA	Budżet Gminy
Kontynuacja czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu, kierowanie wniosków do biegłych celem wydania opinii w przedmiocie uzależnienia oraz kierowanie wniosków do sądu.	Zwiększenie liczby osób kończących leczenie odwykowe.	Liczba wniosków skierowanych do sądu.	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
		Liczba wydanych opinii.		
III.II. Rozwój szeroko rozumianej działalności profilaktycznej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień.				
Realizacja programów profilaktycznych w szkołach, rekomendowanych przez KCPU, ORE oraz IPiN związanych z tematyką uzależnień.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie problemu uzależnień oraz rozwój psychospołeczny uczniów.	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki.	GKRPA, GOPS, placówki oświatowe	Środki z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
		Liczba zrealizowanych programów.		

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpól

Dalsza realizacja w szkołach warsztatów i innych form edukacji, uwzględniających zagadnienia dotyczące uzależnień oraz pozalekcyjnych zajęć z elementami profilaktyki.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie problemu uzależnień. Rozwój psychospołeczny uczniów.	Liczba uczestników warsztatów i innych form edukacyjnych.	GOPS, GKRPA, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie wypoczynku z programem profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień.	Ograniczenie zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży.	Liczba dzieci biorących udział w wypoczynku z programem profilaktycznym.	GKRPA, UG, GOPS	Budżet Gminy, środki z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych i dla sprzedawców, dotyczących konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.	Spadek dostępności alkoholu dla dzieci i młodzieży.	Liczba właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz sprzedawców objętych szkoleniami.	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
	Zwiększenie wieku inicjacji alkoholowej wśród dzieci i młodzieży.			

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol

<p>Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce rozwiązywania problemów uzależnień.</p>	<p>Zmiana postaw mieszkańców względem używania substancji psychoaktywnych.</p>	<p>Liczba zrealizowanych ogólnopolskich i lokalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych.</p>	<p>GKRPA, GOPS, KP, UG, NGO, BP, placówki oświatowe</p>	<p>Budżet Gminy, środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych</p>
<p>Organizowanie imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia przy współpracy instytucjonalnej.</p>	<p>Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie wartości zdrowotnych oraz korzyści zdrowego stylu życia.</p>	<p>Liczba zorganizowanych imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia.</p>	<p>GKRPA, GOPS, UG, KP, NGO, BP, placówki oświatowe</p>	<p>Budżet Gminy, środki z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych</p>
<p>Realizowanie działań profilaktycznych wśród mieszkańców mających na celu uświadomienie konsekwencji spożywania alkoholu, w tym prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz spożywania alkoholu w trakcie ciąży.</p>	<p>Ograniczanie negatywnych skutków spożywania alkoholu.</p>	<p>Liczba zorganizowanych działań profilaktycznych.</p>	<p>GOPS, GKRPA, UG, KP</p>	<p>Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych</p>
		<p>Liczba uczestników.</p>		

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpól

<p>Organizowanie szkoleń dla członków GKRPA, a także dla innych grup zawodowych (m.in. pedagogów, nauczycieli, wychowawców, pracowników socjalnych, asystenta rodziny, policjantów) z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.</p>	<p>Wzrost wiedzy specjalistów z zakresu profilaktyki uzależnień, zwiększenie skuteczności oddziaływań profilaktycznych.</p>	<p>Liczba uczestników zorganizowanych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.</p>	<p>GKRPA, GOPS, KP, placówki oświatowe</p>	<p>Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych</p>
<p>Wzmocnienie działań Policji w zakresie ograniczania dystrybucji substancji psychoaktywnych.</p>	<p>Spadek dostępności do nielegalnych substancji psychoaktywnych na terenie Gminy.</p>	<p>Liczba działań podjętych przez funkcjonariuszy Policji.</p>	<p>UG, KP</p>	<p>Budżet Gminy</p>
<p>Kreowanie polityki antyalkoholowej na terenie Gminy, np. poprzez ograniczenia nocnej sprzedaży alkoholu, zmniejszenie liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych.</p>	<p>Ograniczenie fizycznej dostępności alkoholu.</p>	<p>Liczba dorosłych mieszkańców przypadających na 1 punkt sprzedaży alkoholu.</p>	<p>UG, GKRPA</p>	<p>Budżet Gminy</p>
		<p>Liczba punktów sprzedaży alkoholu.</p>		

IV. Rozwój lokalnego systemu pomocy rodzinom uwikłanym w problem przemocy domowej.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
IV.I. Stworzenie profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc, bądź zagrożonych tym problemem.				
Pomoc rodzinom doznającym przemocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Spadek liczby rodzin, w których występuje przemoc.	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”. Liczba wszczętych procedur. Liczba zakończonych procedur.	GOPS, GKRPA, KP, ZI, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Zamieszczanie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej na dostępnych stronach internetowych oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy domowej.	Zwiększenie dostępu do informacji na temat pomocy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.	Liczba działań informacyjnych. Liczba rozpowszechnionych informacji.	GOPS, UG, GKRPA, ZI	Budżet Gminy

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpol

Organizowanie szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy domowej oraz procedury „Niebieskie Karty”.	Poszerzenie i utrwalenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych z zakresu realizacji procedury „Niebieskie Karty”.	Liczba uczestników szkoleń.	GOPS, GKRPA, ZI, KP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Kierowanie osób stosujących przemoc domową do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.	Ograniczanie zjawiska przemocy domowej, poprzez resocjalizację osób stosujących przemoc domową.	Liczba osób uczestniczących w programach korekcyjno-edukacyjnych.	GOPS, ZI, GKRPA	Budżet Gminy
Udzielanie poradnictwa osobom i rodzinom doświadczającym problemu przemocy domowej.	Objęcie osób i rodzin profesjonalnym wsparciem w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.	Liczba udzielonych porad.	GOPS, ZI, GKRPA	Budżet Gminy, środki pochodzące z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
		Liczba osób, którym udzielono porad.		
Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy domowej.	Dostosowanie oferty pomocowej do potrzeb mieszkańców i skali problemu.	Liczba działań podjętych w celu diagnozy zjawiska przemocy domowej.	GOPS, GKRPA, ZI, KP, placówki ochrony zdrowia, placówki oświatowe	Budżet Gminy

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpol

Zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy domowej.	Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy domowej.	Liczba osób korzystających ze schronienia z powodu doświadczania przemocy domowej.	GOPS, ZI, UG, PCPR	Budżet Gminy
IV.II. Zwiększenie wrażliwości i świadomości społecznej w zakresie właściwego reagowania na przemoc domową.				
Edukacja mieszkańców na temat rodzajów i form przemocy oraz zagrożeń wynikających z przemocy domowej, rówieśniczej i cyberprzemocy.	Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie różnych form przemocy, a także wzrost wrażliwości mieszkańców na jej przejawy.	Liczba zrealizowanych programów/ warsztatów.	UG, KP, GKRPA, GOPS, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach społecznych przeciw przemocy domowej.	Wzrost poziomu wiedzy mieszkańców na temat przemocy domowej, a także wzrost wrażliwości społeczności lokalnej na jej przejawy.	Liczba działań podjętych w ramach kampanii.	GOPS, GKRPA, ZI, KP, UG, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy, środki pochodzące z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
		Liczba osób uczestniczących w kampanii.		

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol

Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących, przemocy domowej, komunikacji interpersonalnej oraz umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	Podniesienie umiejętności psychospołecznych uczniów, wzrost wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie przemocy.	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach.	Placówki oświatowe	Budżet Gminy, środki pochodzące z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
		Liczba zorganizowanych warsztatów.		
Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy.	Poszerzenie kompetencji wychowawczych, wzrost wiedzy rodziców na temat wychowania bez przemocy.	Liczba rodziców uczestniczących w działaniach informacyjno-edukacyjnych.	GOPS, UG, KP, GKRPA, ZI, placówki oświatowe	Budżet Gminy, środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
		Liczba zorganizowanych działań.		

V. Promocja zdrowia psychicznego oraz dążenie do wzmacniania dobrostanu psychicznego mieszkańców.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
V.I. Poprawa dostępności do pomocy dla osób dotkniętych zaburzeniami psychicznymi oraz zwiększenie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego.				
Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego.	Zwiększenie liczby mieszkańców zgłaszających się po pomoc w przypadku problemów natury psychicznej.	Liczba przeprowadzonych działań. Liczba osób korzystających ze wsparcia.	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Wczesna profilaktyka szkolna dotycząca kwestii zdrowia psychicznego – prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego.	Zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego.	Liczba przeprowadzonych programów/ warsztatów. Liczba uczestników.	UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Udzielanie pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dzieciom i młodzieży oraz osobom dorosłym.	Poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców Gminy.	Liczba osób, którym udzielono pomocy psychologicznej i psychiatrycznej.	GOPS, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy

VI. Kompleksowe wsparcie i integrowanie ze środowiskiem lokalnym osób bezrobotnych, ubogich i wykluczonych społecznie.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
VI.I. Promocja zatrudnienia i efektywna aktywizacja osób bezrobotnych w celu zwiększenia ich szans na lokalnym rynku pracy.				
Stała współpraca z PUP w zakresie: poradnictwa zawodowego, organizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych oraz zwiększających szanse na podjęcie zatrudnienia.	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych na terenie Gminy.	Liczba zorganizowanych szkoleń. Liczba osób biorących w nich udział.	GOPS, PUP	Budżet Gminy, Budżet Państwa, Fundusze Europejskie
Współpraca z PUP w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych.	Wzrost liczby bezrobotnych mieszkańców Gminy biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych i pracach społecznie użytecznych.	Liczba osób biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych.	GOPS, PUP	Budżet Gminy, Budżet Państwa

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpol

Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Wzrost wiedzy wśród osób bezrobotnych na temat dostępnych form wsparcia.	Liczba podjętych działań informacyjnych.	GOPS, PUP, UG	Budżet Gminy
Korzystanie w pracy socjalnej z kontraktów socjalnych służących aktywizacji zawodowej i zwiększeniu szans na podjęcie zatrudnienia, w tym osób długotrwale bezrobotnych.	Zwiększenie liczby kontraktów socjalnych w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.	Liczba beneficjentów pomocy społecznej, z którymi zostały zawarte kontrakty socjalne.	GOPS	Budżet Gminy
Prowadzenie działań motywujących lokalnych przedsiębiorców do zatrudniania osób z niepełnosprawnością oraz dostosowywania warunków zatrudnienia do ich potrzeb.	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnością z terenu Gminy.	Liczba podjętych działań motywujących.	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy
Prowadzenie doradztwa zawodowego dla dzieci i młodzieży.	Odpowiedni wybór ścieżki kształcenia i kariery przez dzieci i młodzież.	Liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego.	Placówki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa, Fundusze Europejskie

VI.II. Intensyfikacja działań prowadzonych na rzecz osób dotkniętych ubóstwem oraz zagrożonych wykluczeniem.				
Zapewnienie dostępu do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych.	Zaspokojenie potrzeb bytowych mieszkańców Gminy.	Liczba osób/rodzin objętych pomocą materialną.	GOPS	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych lub zagrożonych problemem ubóstwa.	Zniwelowanie nierówności edukacyjnych dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem.	Liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych.	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Kontynuacja udzielania uczniom pomocy w formie stypendiów szkolnych.	Poprawa funkcjonowania dzieci z rodzin o ograniczonych środkach materialnych.	Liczba uczniów, którym została udzielona pomoc w formie stypendiów.	GOPS, UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Realizacja zadania własnego gminy, w zakresie udzielania schronienia osobom bezdomnym, poprzez współpracę z sąsiednimi JST.	Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalnych osobom z problemem bezdomności.	Liczba osób bezdomnych korzystających ze schronienia.	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy, Budżet Państwa

Ramy finansowe Strategii

Potrzeba określenia ram finansowych Strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z treści art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.). Jednym z warunków realizacji wskazanych celów w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jej finansowanie.

Podstawowym źródłem finansowania powyższej Strategii będą środki pochodzące z budżetu gminy Tereszpól. Zaplanowane zadania w niniejszej Strategii będą finansowane także przez:

- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- Fundusz Solidarnościowy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii uzależnione są od możliwości finansowych Gminy. Realizacja poszczególnych celów i zadań wymienionych w Strategii uzależniona będzie od środków posiadanych przez Gminę oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpól przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2021-2022, która została opracowana na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej.

W prognozie na lata 2024-2030 zastosowano średnią wzrostu 2,5% w skali roku wydatków na pomoc społeczną przewidywanego na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie.

Tabela 26. Ramy finansowe Strategii

Rok	Ochrona zdrowia (dział 851)	Pomoc społeczna (dział 852)	Edukacyjna opieka wychowawcza (dział 854)	Rodzina (dział 855)	OGÓŁEM
2021	39 010	726 395	31 591	5 535 260	6 332 256
2022	92 057	857 975	27 321	3 375 841	4 353 194
2023 ¹²	67 000	1 040 498	29 000	1 920 287	3 056 785
Prognoza					
2024	68 675	1 066 510	29 725	1 968 294	3 133 204
2025	70 392	1 093 173	30 468	2 017 502	3 211 535
2026	72 152	1 120 503	31 230	2 067 939	3 291 824
2027	73 955	1 148 515	32 011	2 119 638	3 374 119
2028	75 804	1 177 228	32 811	2 172 628	3 458 471
2029	77 699	1 206 659	33 631	2 226 944	3 544 933
2030	79 642	1 236 825	34 472	2 282 618	3 633 557

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

System wdrażania Strategii

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpól to wprowadzenie w życie zintegrowanego modelu polityki społecznej. Z uwagi na fakt, że opracowana Strategia jest dokumentem długookresowym i zawiera podstawowe cele perspektywiczne, musi być poddana okresowej weryfikacji, a także niezbędnym zmianom.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpól zawiera zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji publicznych oraz niepublicznych, które działają na polu polityki społecznej w Gminie.

¹² Wartość za rok 2023 pochodzi z prognozy zamieszczonej w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Taka zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu lokalnych i ponadlokalnych instytucji, organizacji i środowisk, wymaga ścisłej koordynacji, a także współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji zadań wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze zależała będzie od instytucji zarządzającej jej wdrażaniem – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Terespolu-Zaorendzie.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Terespol na lata 2024-2030 obejmować będzie cztery etapy, przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 27. Harmonogram wdrażania Strategii

Etap	Wyszczególnienie	Termin realizacji
Etap I	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy o przyjęciu do realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Teresopol na lata 2024-2030”	II kwartał 2024 r.
Etap II	Koordinacja realizacji działań objętych Strategią	II kwartał 2024 r. – IV kwartał 2030 r.
Etap III	Monitoring	na koniec każdego roku w okresie od 2024 r. do 2030 r.
Etap IV	Ewaluacja Strategii	I kwartał 2031 r.

Źródło: Opracowanie własne

System aktualizacji Strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków Strategii. Przeglądy strategiczne powinny być realizowane cyklicznie. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie Strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, który towarzyszył tworzeniu Strategii. Kierownik GOPS przy wyborze zadań

do realizacji będzie brał pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego podczas aktualizacji dokumentu Strategii Kierownik GOPS powinien uwzględnić nie tylko istniejące zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpol, ale również nowe, nieujęte w niej zadania, których w obecnym czasie uczestnicy nie byli w stanie przewidzieć. Bezpośrednim koordynatorem jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie. Zadaniem koordynatora jest ciągły nadzór nad pracami GOPS w zakresie wdrażania i aktualizacji Strategii.

Komunikacja społeczna i promocja Strategii

W celu sprawnego funkcjonowania Strategii należy umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie jej tworzenia i realizacji. Partnerzy mają możliwość zgłoszenia zmian w treści Strategii w zakresie wymagającym ich współpracy. Władze samorządowe w trakcie wdrażania Strategii muszą znaleźć skuteczną metodę przekazywania informacji do otoczenia. Powinny także zwrócić uwagę na sprawny system przyjmowania informacji z otoczenia, od partnerów społecznych.

Władze samorządowe muszą współpracować i być w stałym kontakcie z jednej strony z podmiotami wewnętrznymi, obejmującymi pracowników uczestniczących bezpośrednio w administrowaniu Gminą, czerpiąc przy tym z ich wiedzy, motywacji, umiejętności praktycznych czy kompetencji interpersonalnych, ale też korzystać z technologii i zasobów organizacji.

Z drugiej strony muszą również komunikować się z otoczeniem zewnętrznym obejmującym: ogół mieszkańców Gminy, grupy, organizacje, stowarzyszenia, instytucje, a także przedsiębiorstwa.

Otoczenie zewnętrzne dalsze Gminy rozumiane jest jako: sąsiednie gminy, struktury powiatowe, wojewódzkie i ogólnopństwowe. Obszarami działań w zakresie komunikacji społecznej są:

- możliwość wnioskowania zmian zapisów Strategii przed jej uchwaleniem,
- informacja o postępach wdrażania Strategii,
- współpraca z mediami – podawanie informacji o wdrażanych projektach w mediach,
- informacje zamieszczane na stronach internetowych.

Promocja Strategii ma na celu stanowanie i utrzymywanie współpracy między samorządem a społeczeństwem. Informowanie oraz promocja odbywać się będzie poprzez podawanie w prasie lokalnej oraz w Internecie danych na temat zaangażowania finansowego Unii Europejskiej w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach Strategii.

Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą między innymi przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. Do oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów). Dane do monitoringu pozyskiwane będą z danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UG, Policji, PUP, ze sprawozdań GOPS, GKRPA, ZI, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć

w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji Strategii przygotowywana będzie przez GOPS i zawarta w corocznie składanych sprawozdaniach z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie.

Końcowa ewaluacja (ex-post) posłuży samorządowi gminy Tereszpól do oceny realnej sytuacji i stanu rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy, a także będzie pomocnym narzędziem pomagającym w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej w kolejnych latach. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport ukazujący kumulatywne osiągnięcie założonych celów strategicznych. Końcowa ewaluacja Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości w zestawieniu kumulatywnym, kilkuletnim zostały zrealizowane oraz ukáže realne nakłady finansowe, a w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane rezultaty zadań, a także przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one szczegółowo przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring, jak i ewaluacja prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej przedstawione wskaźniki monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe oznaczają dane dla roku 2022, natomiast wartości docelowe wskazują pożądane wartości, oznaczające osiągnięcie poszczególnych celów w roku 2030.

Tabela 28. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych

Lp.	Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa
1.	Usprawnienie systemu pomocy i wsparcia dla rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju kompetencji wychowawczych rodziców.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	7	poniżej 15
		Liczba asystentów rodziny	1	min. 1
		Liczba rodzin wspierających	0	min. 1
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	4	poniżej 6
		Liczba żłobków/klubów dziecięcych	0	min. 1
		Liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	0	min. 1
		Liczba dzieci z terenu Gminy przebywających w pieczy zastępczej	3	poniżej 5
2.	Zintegrowana polityka senioralna oraz wsparcia osób z niepełnosprawnościami.	Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności [%]	21,1	poniżej 25,0
		Liczba osób w DPS, za których Gmina ponosi odpłatność	4	poniżej 7
		Liczba placówek aktywizujących seniorów	1	min. 1

		Liczba osób objętych wsparciem asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	0	do 10
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	45	poniżej 50
3.	Zwiększanie skuteczności wsparcia mieszkańców w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.	Liczba punktów konsultacyjnych dla osób uzależnionych i ich rodzin	0	min. 1
		Liczba uczniów objętych rekomendowanymi programami	0	powyżej 100
		Liczba nauczycieli objętych rekomendowanymi programami	0	min. 10
		Liczba rodziców objętych rekomendowanymi programami	0	min. 20
		Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Gminy	261	powyżej 280
		Liczba grup samopomocowych dla osób uzależnionych, współuzależnionych i dorosłych dzieci alkoholików (AA)	0	min. 1

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpol

		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu	1	poniżej 5
4.	Rozwój lokalnego systemu pomocy rodzinom uwikłanym w problem przemocy domowej.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu problemu przemocy	1	poniżej 5
		Liczba wszczętych procedur NK	6	poniżej 10
		Liczba rodzin objętych działaniami ZI	7	poniżej 10
5.	Promocja zdrowia psychicznego oraz dążenie do wzmacniania dobrostanu psychicznego mieszkańców.	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	poniżej 5
		Liczba rekomendowanych programów zrealizowanych wśród dzieci i młodzieży w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego	0	min. raz do roku
6.	Kompleksowe wsparcie i integrowanie ze środowiskiem lokalnym osób bezrobotnych, ubogich i wykluczonych społecznie.	Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej [%]	21	poniżej 20
		Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy	86	poniżej 70
		Udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców w ogóle zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy [%]	36,0	poniżej 30,0

		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	33	poniżej 25
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia	15	poniżej 10
		Liczba osób bezdomnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	1	poniżej 3

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpol stanowi kontynuację istniejącego systemu wsparcia i tworzy możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Jej założenia są dostosowane do zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów i potrzeb społecznych i przewidują planowane sposoby ich zaspokajania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia zakłada rozszerzenie i pogłębienie form wsparcia w zakresie pomocy społecznej, a także szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w jej obszarze. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tereszpol, zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnymi od możliwości finansowych. Będzie ona podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców gminy Tereszpol i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach

budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

- podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
- dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa – działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
- podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmacnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
- wspieraniu działań prospołecznych, wolontariackich i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy,
- promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
- doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami, chorych i starszych,
- interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców Gminy.

Zgodnie z celami strategicznymi głównym założeniem niniejszego dokumentu, jego realizacja powinna przyczynić się do podniesienia jakości życia mieszkańców gminy Tereszpól, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

BIBLIOGRAFIA

1. Bendyk E., Buras P., Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie Zadania na nowy czas, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022.
2. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996 r.
3. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.
4. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
5. Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, ISP, 2019.
6. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok.
7. Pikuła N.G., Grewiński M., Zdebska E., Glanc W., Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa, Kraków, 2020.
8. Raport o Stanie Gminy Tereszpól za rok 2020, 2021, 2022.
9. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020 i 2021 rok.
10. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 rok.
11. Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tereszpolu-Zaorendzie za rok 2020, 2021 i 2022.
12. Sprawozdanie z realizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie za rok 2020, 2021 i 2022.
13. Sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za rok 2020, 2021 i 2022.
14. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
15. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
16. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.).

Źródła internetowe:

1. <https://bdl.stat.gov.pl/>
2. <https://www.psychiatriapolska.pl/>
3. <https://biłgoraj.prac.gov.pl/>
4. <https://mapa.wyniki.edu.pl/>

SPIS RYSUNKÓW, TABEL I WYKRESÓW

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Teresopol na tle powiatu biłgorajskiego, województwa lubelskiego i kraju	15
Rysunek 2. Udział podmiotów wg poszczególnych klas wielkości w ogóle podmiotów wpisanych do rejestru REGON na terenie gminy Teresopol (stan na koniec 2022 roku)	20
Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej.....	28
Rysunek 4. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej	29
Rysunek 5. Elementy procesu planowania strategicznego.....	69

Spis tabel

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	9
Tabela 2. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w gminie Teresopol w porównaniu do powiatu biłgorajskiego, województwa lubelskiego i kraju na przestrzeni lat 2020-2022	17
Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2020-2022 (w procentach)	17
Tabela 4. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w gminie Teresopol, powiecie biłgorajskim, województwie lubelskim i kraju w 2022 roku (w procentach).....	18
Tabela 5. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w gminie Teresopol w porównaniu do powiatu biłgorajskiego w 2022 roku	24
Tabela 6. Liczba i rodzaj wszczętych postępowań w gminie Teresopol w latach 2020-2021	24
Tabela 7. Stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym w gminie Teresopol w latach 2020-2022.	25
Tabela 8. Zakres usług społecznych i przypisane do nich zadania publiczne	30

Tabela 9. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Teresopol na przestrzeni lat 2020-2022	32
Tabela 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć na podstawie liczby wypłaconych świadczeń w latach 2020-2022	36
Tabela 11. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2020-2022	36
Tabela 12. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2020-2022.....	37
Tabela 13. Dane dotyczące pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla dzieci z terenu Gminy w latach 2020-2022.....	45
Tabela 14. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2020-2022	47
Tabela 15. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2020-2022.....	47
Tabela 16. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2020-2022.....	48
Tabela 17. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2020-2022.....	48
Tabela 18. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wobec osób uzależnionych w latach 2020-2022.....	52
Tabela 19. Ogólna liczba uczestników programów profilaktycznych zrealizowanych na terenie gminy Teresopol w ramach profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży w latach 2020-2022.....	53
Tabela 20. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych (obecnie diagnostyczno-pomocowych) w latach 2020-2022.....	56
Tabela 21. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2020-2022	62

Tabela 22. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Teresopol w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2020-2022.....	65
Tabela 23. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców gminy Teresopol oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu biłgorajskiego na przestrzeni lat 2020-2022	66
Tabela 24. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2020-2022	68
Tabela 25. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2020-2022.	68
Tabela 27. Ramy finansowe Strategii.....	95
Tabela 28. Harmonogram wdrażania Strategii	96
Tabela 29. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych	100

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Teresopol w latach 2020-2022	16
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie biłgorajskim na przestrzeni lat 2020-2022 w porównaniu do województwa lubelskiego i Polski (stan na koniec roku, w procentach)	19
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność w gminie Teresopol w latach 2020-2022.....	19
Wykres 4. Liczba mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców w gminie Teresopol na tle powiatu biłgorajskiego i województwa lubelskiego w latach 2020-2022	21
Wykres 5. Wyniki z egzaminu ósmoklasisty uczniów z terenu gminy Teresopol, powiatu biłgorajskiego i województwa lubelskiego w 2022 roku.....	22
Wykres 6. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w gminie Teresopol, powiecie biłgorajskim oraz województwie lubelskim w latach 2020-2022	23

Wykres 7. Wskaźnik wykrywalności przestępstw w gminie Teresopol w latach 2020-2022.....	25
Wykres 8. Liczba zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1 000 ludności w gminie Teresopol, powiecie biłgorajskim i województwie lubelskim w latach 2020-2022.....	26
Wykres 9. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w gminie Teresopol, powiecie biłgorajskim i województwie lubelskim na przestrzeni lat 2020-2022	33
Wykres 10. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Teresopol w latach 2020-2022.....	35
Wykres 11. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2020-2022.....	35
Wykres 12. Powody udzielania świadczeń w 2022 roku (liczba rodzin)	38
Wykres 13. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2020-2022	41
Wykres 14. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2020-2022.....	42
Wykres 15. Liczba rodzin pobierających świadczenie 500+ oraz kwota na to przeznaczona w gminie Teresopol na przestrzeni lat 2020-2022 [mln zł]	43
Wykres 16. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2020-2022	44
Wykres 17. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2020-2022	44
Wykres 18. Liczba dzieci, za których pobyt w rodzinach zastępczych Gmina ponosiła odpłatność oraz kwota przeznaczana na ten cel w latach 2020-2022.....	45
Wykres 19. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2020-2022.....	46
Wykres 20. Liczba osób korzystający z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2020-2022	49

Wykres 21. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2020-2022.....	51
Wykres 22. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Terespol na przestrzeni lat 2020-2022.....	54
Wykres 23. Liczba wszczętych, kontynuowanych i zakończonych procedur „Niebieskie Karty” oraz liczba rodzin objętych nimi na przestrzeni lat 2020-2022.....	57
Wykres 24. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” sporządzonych przez Policję w latach 2020-2022.....	58
Wykres 25. Liczba wniosków o wgląd w sytuację dzieci przekazanych przez ZI do Wydziału Rodzinnego i Nieletnich w latach 2020-2022.....	58
Wykres 26. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia GOPS z powodu przemocy domowej w latach 2020-2022.....	59
Wykres 27. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy Terespol na przestrzeni lat 2020-2022.....	60
Wykres 28. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2020-2022.....	61
Wykres 29. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2020-2022.....	63
Wykres 30. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej w latach 2020-2022.....	64
Wykres 31. Mieszkańcy gminy Terespol zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2020-2022.....	64
Wykres 32. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2020-2022.....	67